

almafa

óvoda

OM: 201 790

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Almafa Óvoda címe:

2013 Pomáz, Fáy A. u. 49

Almafa Óvoda OM azonosítója:

201 790

Módosítva:

2013. június

ALMAFA ÓVODA

Pedagógiai Program

(Készült a Játék-Mozgás-Kommunikáció Óvodai Program alapján)

TARTALOMJEGYZÉK

Oldalszám

Bevezetés	5.
1. A mi óvodánk	5.
1.1. Óvodánk adottságai	5.
1.2. Az óvoda szervezeti és működési rendje	5.
1.3. Az óvoda munkarendje	6.
1.4. Személyi feltételek	6.
1.5. A nevelőtestület együttműködése	7.
1.6. A pedagógiai tevékenységek dokumentálása	7.
1.7. Tárgyi feltételek	8.
1.8. Az óvoda weboldala	8.
2. Óvodakép	8.
2.1. Az óvodai nevelés célja	8.
2.2. Az óvodai nevelés alapelvei	9.
3. Az Almafa óvodai program nevelési céljai	9.
3.1. Fenntartói célok, kiemelt feladatok	9.
3.2. Az óvoda nevelési céljai, alapvető feladatai	10.
3.3. A személyiségfejlesztés fő feladatai	11.
3.4. Gyermekkép	13.
3.5. Az óvoda, mint szocializációs színtér	14.
3.6. Pedagóguskép	14.
3.7. Az óvodai program fejlesztési rendszere	15.

4. Az óvodai program tartalma	18.
4.1.A játék	18.
4.1.1 Feladatok	19.
4.2. A mozgás	22.
4.2.1. A mozgásfejlesztés tartalma	23.
4.2.2. Feladatok	25.
4.2.3. A mozgásfejlesztés feltételei	25.
4.3. A kommunikáció	27.
4.3.1. A kommunikációs nevelés célja	27.
4.3.2. A kommunikációs nevelés tartalma	28.
4.3.3. Tanulási helyzetekben javasolt kommunikációs tevékenységek	30.
4.3.4. Feladatok	31.
4.4. A külső világ tevékeny megismerése	32.
4.4.1. Célja	32.
4.4.2. A külső világ megismerésének komplex jellege	33.
4.4.3. A külső világ megismerésének részterületei	33.
a) Társadalmi és természeti környezet megismerése	33.
b) Környezettudatos nevelés, környezetvédelem	35.
c) Környezetünk mennyiségi és formai viszonyai	38.
d) Környezetalakítás	39.
4.4.4. Feladatok	39.
4.4.5. Munka jellegű tevékenységek	40.
4.4.6. A tevékenységben megvalósuló tanulás	43.
4.5. A gyermek és esztétikum	46.
4.5.1. Az esztétikai nevelés célja	46.
4.5.2. Az esztétikai nevelés tartalma	47.
a) Mesélés-verselés	48.

b) Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc	49.
...c) Rajzolás, mintázás, kézimunka	49.
4.5.3. Az esztétikai nevelés feladatai	51.
4.6. Idegen nyelv-mozgással, játékkal, zenével	52.
5. Az óvodai program nevelési feladatai	53.
5.1. Egészségfejlesztési program	53.
5.1.1. A gondozás és szokásrendszer alapozása	55.
5.1.2. A fejlesztés tartalma	55.
5.1.3. A fejlesztés feladatai	58.
5.2. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés	59.
5.2.1. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés feladatai	60.
5.2.2. Képességfejlesztési lehetőségek az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelé során	62.
5.2.3. Beszoktatás	62.
5.2.4. A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére	63.
5.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés magvalósítása	63.
5.3.1. Az értelmi nevelés feladatai	64.
5.3.2. Az anyanyelvi nevelés	64.
6. A kiemelt figyelmet igénylő és egészséges gyermekek együttnevelése	65.
6.1. Az együttnevelés céljai, indítékai	65.
6.2. Az óvodapedagógus feladatai a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében	66.
6.2.1. Befogadó nevelés	67.
6.2.2. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	67.
6.2.3. Tehetség gondozás	68.
6.2.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelvei	68.
6.2.4.1 A sérülésspecifikus fejlesztés lehetőségei	72.

6.2.5. Gyermekvédelem	73.
7. Hagyományok, óvodai ünnepek	75.
8. Az óvoda kapcsolatai	76.
8.1. Az óvoda és család	76.
8.2. Kapcsolatok külső intézményekkel	78.
9. Az óvodába és iskolába lépés feltételei	79.
9.1. Az óvodába lépés feltételei	79.
9.2. Az iskolába lépés feltételei	79.
9.3 A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére	79.
10. A program végrehajtásához szükséges, a nevelőmunkát segítő eszközök, felszerelések jegyzéke	80.
Pedagógiai Programunk szabályozói	82.
Érvényességi Nyilatkozat	83.
Legitimációs záradék	84.

BEVEZETÉS

Óvodánk megalapításában és saját programunk elkészítésében a Pomázon több éve működő *Almafa Gyerekház*[®] népszerűsége, valamint a szülői igények, a családok bizalma és a pedagógusi pályán megélt sokéves tapasztalatunk, a gyermekekkel töltött minőségi évek és a szeretetteljes nevelés és gondozás ösztönöz bennünket.

Azért választottuk óvodai programunk alapjául a *Pereszlényi Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin* által 1997-ben elkészült az OKI által jóváhagyott **Játék, Mozgás, Kommunikáció Óvodai Programot**, mert mi is úgy érezzük, hogy elsődleges hangsúlyt fektetünk a testi, lelki gondozás, az érzelmi biztonság és a szociális, önálló, önérvényesítő szokásrendszer megalapozására.

A JMK program a gyermek alapvető tevékenységeire, a játékra, a mozgásra és a kommunikációra épül, és e köré szervezi pedagógiai és pszichológiai feladatait.

A program egyediségét a nevelési környezet feltételeinek szervezettsége alkotja. Programunkban a gyermeki tevékenység szabadsága nemcsak alapelveként szolgál, hanem a sokoldalú fejlődés eszközrendszerét is kiszélesíti.

A JMK program sajátossága, hogy fokozott gonddal kíséri figyelemmel az egyes gyermek személyiségfejlődését, így a nevelés programja optimálisan illeszkedik az egyén fejlődési üteméhez.

A nevelési program hatályba lépett 2012 évben.

Módosítva: 2013. évben.

1. A MI ÓVODÁNK

1.1. Óvodánk adottságai:

- Helyszín: Pomáz (Pest megye), főváros agglomerációja
- Pomáz település lakosság száma: 17 ezer fő
- Az óvoda épületének jellege: családi ház, családi házas övezetben
- Az óvoda mérete: 260 m².
- Tervezett óvodai csoportok száma: 3 csoport.
- Óvodai férőhely száma: 47 fő
- Játsszótérrel és gumitéglás terasszal felszerelt kert.
- Extra feltételek: sószoza-somokozó, tornaterem, kézműves terem.

1.2. Szervezeti és működési rend

Az óvodában teljes napi nyitvatartás esetén - a hagyományoknak megfelelően - okleveles óvodapedagógus látja el a nevelőmunkát. Sajátossága az óvodának, hogy gyermekpszichológus segíti az óvodapedagógusok és a szülők nevelését.

A korcsoportok szervezési terve:

- 3-4 évesek csoportja (kiscsoport)
- 4-5 évesek csoportja (középső csoport)
- 5-6-7 évesek csoportja (nagy csoport)

Az óvoda nyitva tartása

Az óvoda nyitva tartása a szülők és a fenntartó igényei alapján szerveződik.

Az óvodában reggel 7– 8 óra között valamint 16:30 után óvodapedagógus pedagógiai ügyeletet biztosít.

1.3. Az óvoda munkarendje

- Az óvodapedagógus munkarendje napi váltásban történik.
- Az óvoda dolgozói az érvényes jogszabályokban meghatározott óraszám szerint, a speciális célok figyelembevételével dolgoznak.
- A személyre szabott konkrét teendőket a munkaköri leírás tartalmazza.

A napirend kialakításakor a gyermekek életkori sajátosságait - egyéni jellemzőit- és tárgyi feltételeket kell figyelembe venni. Otthoni napirend ajánlásával segítséget kell nyújtani a családi nevelés számára.

A párhuzamos pedagógiai tevékenységek (lásd: speciális szobák) az óvodapedagógusok hagyományostól eltérő munkabeosztását igénylik, mert az óvoda teljes pedagógiai programját az óvodapedagógusok kötelező órakeretükön belül valósítják meg.

1.4. Személyi feltételek

Az Almafa Óvoda engedélyezett álláshelyek száma szerint működik. Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak rendelkeznek a munkakörük ellátásához szükséges végzettséggel.

A nevelőmunkát csoportonként 2 óvodapedagógus végzi és csoportonként 1 dajka segíti.

Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia, hogy óvodánk eredményesen működjön.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésre – szükség esetén –külső szakemberek segítségét vesszük igénybe.

1.5. A nevelőtestület együttműködése

- A szocializációs folyamat segítéseként nagy hangsúlyt kap a gyermekek biztonságérzetének megalapozása. Ezért törekszünk arra, hogy lehetőleg állandó óvodapedagógusok legyenek a gyermekekkel az óvodáskor kezdetétől a végéig. Az óvoda sokirányú kapcsolatrendszere (felnőttekkel, gyermekekkel) különösen hangsúlyossá teszi a csoporthoz, óvodapedagógushoz való tartozás érzelmi megalapozottságát és kielégítését.
- A hetirend kialakítása a csoportban dolgozó óvodapedagógusok joga és kötelessége. Bizonyos speciális tevékenységek szervezésében alkalmazkodnak a többi csoport elképzeléseihez (például úszás, tornaterem, zeneszoba, kézműves szoba stb.).
- Az óvodapedagógusok rendszeresen információt cserélnek egymással a gyermekek fejlődéséről, a játszószobákban eltöltött tevékenységről, egyéni jellemzőkről.
- A nevelőtestület havonta tart szakmai konzultációt, ahol az óvodapedagógusokon túl az gyermekpszichológus, fejlesztő-pedagógus is beszámol tapasztalatairól.
- Probléma esetén szakember segítségét kéri.

1.6. A pedagógiai tevékenység dokumentálása

A pedagógiai munka tervezése, elemzése, a gyermekek egyéni megfigyelései, az egyénre szabott nevelési, fejlesztési eljárások folyamatos rögzítésre kerülnek. Az óvodapedagógus a fejlődés történéseit, a nevelés hatását az egyes gyermekek szempontjából regisztrálja, miközben a közösségi nevelés programtervei a tényleges programokra, a tanulási folyamatok pedig a fejlesztési eljárások tömör megfogalmazásaira redukálódnak.

Az óvodapedagógusok tervezik:

- a csoport szokás-, szabályrendszerét,
- az eseménytervet,
- a fejlesztési tervet, ütemtervet.

A pedagógiai adatrögzítés a **gyermek dossziéjában** történik, megadott szempontok és rendszer szerint, figyelembe véve az adatvédelmi előírásokat.

Tartalma:

- Gyermek személyes adatai,
- Pedagógiai adatok

1.7. Tárgyi feltételek:

Az Almafa Óvodában a működési felételek biztosítottak, az épület felújítása, karbantartása, állagmegóvása folyamatos. A fenntartóval történt egyeztetés alapján a programhoz szükséges eszközök biztosítottak, illetve a 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 2.sz.(1) mellékletben meghatározott eszközök és felszerelések folyamatos beszerzése megtörtént.

1.8. Az óvoda weboldala: www.almafaovoda.hu

2. ÓVODAKÉP

Az Alapprogrammal egyezően az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a gyermek két és fél illetve harmadik életévétől az iskolába lépésig, biztosítja az óvodáskorú gyermekek fejlődésének optimális feltételeit.

Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

2.1. Az óvodai nevelés célja:

- A harmonikus és sokoldalú, az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlesztése.
- Prevenció, korrekció, kompenzáló tevékenység, hogy a részképesség zavarokkal küzdő gyermekeknek külön segítsége legyen.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, (lassabban fejlődő, lemaradó, , beilleszkedési, magatartási, és tanulási zavarral küzdő, sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése), integrált nevelése.
- A tehetséges gyermekek számára a fejlődés biztosítása.
- Boldog, szabad, élményekben és tevékenységekben gazdag óvodás élet biztosítása, amely az óvodát "óvodának" őrzi meg.

A cél megvalósításának alapja: az életkori sajátosságok, az egyéni fejlődési ütem figyelembevétele. A cél elérése érdekében kitűzött legfontosabb feladataink igazodnak a nevelés általános feladatrendszeréhez, amelyek biztosítják a gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítését, így:

- az egészséges és környezeti nevelés
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

2.2. Az óvodai nevelés alapelvei

- nevelőmunkánk legfontosabb alapelve a gyermekek mindenk felett álló érdekének érvényesítése,
 - hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben,
 - a gyermek jogainak, emberi méltóságának tiszteletben tartása, védelemnyújtás a fizikai és lelki erőszakkal szemben, a hátrányos megkülönböztetés mellőzése,
 - a gyermekek szükségleteinek kielégítése,
 - a gyermek személyiségének elfogadása, tisztelete, feltétel nélküli szeretete, megbecsülése, bizalom iránta,
 - az egyéni bánásmód érvényesítése a képességek kibontakoztatásához, fejlesztéséhez,
 - megfelelő személyi és tárgyi környezet biztosítása,
 - meleg, elfogadó, befogadó, szeretetteljes, érzélem gazdag, pozitív tulajdonságokat megerősítő óvodai légkör kialakítása; olyan pedagógiai intézkedések alkalmazása, melyek igazodnak a gyermek személyiségéhez,
 - a kommunikációs képességek folyamatos fejlesztése gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt, felnőtt-felnőtt kapcsolatában, elsősorban az óvodapedagógus modell hatása révén,
 - az óvodai élet szervezése során a fő gyermeki tevékenységformák: a játék, a mozgás biztosítása,
 - stabil, életkorhoz és az egyéni sajátosságokhoz igazodó óvodai szokás – szabályrendszer;
 - gyermekközösség kialakítása, fejlesztése,
 - gyermekcentrikus, egységes szemléletmód az óvoda dolgozói részéről;
 - nyitottság a gyermek megismerő, tapasztalatszerző tevékenysége érdekében,
 - a gyermek személyiségének fejlesztésében, képességeinek kibontakoztatásában a szülőkkel való együttműködés,
 - a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelésének felvállalása,
- a Szakértői bizottságok javaslata alapján a 7. életévüket betöltött gyermekek felvállalása, akiknek fejlődési üteme az átlagtól eltérő, és nevelésük-felzárkóztatásuk megoldható.

3. AZ ALMAFA ÓVODAI PROGRAM NEVELÉSI CÉLJAI

A **Játék-Mozgás-Kommunikáció** óvodai program (a továbbiakban: JMK program) felvállalja a 3-7 éves korú gyermekek szocializációs folyamatának magas szintű vezérlését: tartalmi programját, szervezeti formáit, ezen fejlődési szakasz életkori sajátosságait messzemenően szem előtt tartva biztosítja ehhez sajátos módon az intézményes kereteket.

3.1. Fenntartói célok, kiemelt feladatok

A fenntartó alapelvei: Az óvoda hatékony működtetése érdekében a köznevelési törvény ajánlásának megfelelően a következő alapértékeket tartja kiemelt fontosságúnak:

- művelődéshez való jognak az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód alapján való gyakorlását,

- a lelkiismereti meggyőződés szabadságának és a vallásszabadságnak érvényesítését,
- a hazaszeretetre nevelést, az egészséges nemzettudat kialakítását,
- az alapvető erkölcsi értékek elsajátítását,
- a tanszabadság és a tanítás szabadságának érvényesítését,
- a sajátos nemzeti kultúrának, mint az európai, illetve az egyetemes kultúra részének megőrzését, hagyományainak ápolását,

Cél az óvoda szakmai színvonalának megtartása, emelése.

Feladat:

- A szakmai munka területére az óvodában az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságainak figyelembevételével, játékos tevékenységgel fejleszteni személyiségét, felkészíteni az iskolai életmódra.
- Az óvoda szervezeti rendszerének kialakítása, a szervezet irányítása, működtetése.
- Az óvoda működéséhez szükséges alapdokumentumok törvényi előírásoknak megfelelő aktualizálása, módosítása koherenciájának megteremtése.
- Az SNI gyermekek integrálása az óvodába.
- Az egyenlő bánásmód megvalósítása,
- Tehetséggondozás.

3.2. Az óvoda nevelési célja, alapvető feladatai:

- optimálisan biztosítani a harmonikus személyiség életkorra jellemző tulajdonságainak kibontakoztatását és megerősítését,
- ezzel egyidejűleg tudatosan és tervszerűen alakítani azokat a szociális és értelmi képességeket, amelyek biztosítják a sikeres iskolai beilleszkedést és teljesítményt.

A "személyiség, az én" kialakulásának alapfeltétele a szűkebb és tágabb társadalmi környezettel való optimális kapcsolat, amelyben a gyermek életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségleteivel is közreműködik. A JMK program kiindulópontnak tekinti a 3-7 éves korú gyermekek pszichoszociális fejlődési jellemzőit. Erre figyelemmel építi fel a játék, a mozgás, a kommunikáció tevékenységének alapján, egyedi pedagógiai koncepciója szerint fejlesztő programját.

A korosztály jellemzői a személyiségfejlődés kiemelt területein:

- **Az én-fejlődés** terén a **3-7 éves** életszakasz kiemelt jelentőségű. A 3-4 évesre jellemző, agresszív, önérvényesítő, énes magatartástól a periódus végére eljut a gyermek a kezdeményező, kooperatív-szociális magatartás, viselkedés szintjére.

A szociális tanulás legfőbb eszköze óvodás korban az utánzás, a mintakövetés, a felnőtt, majd a társmodell szociális viselkedésének **érzelmi indíttatásból fakadó átvétele**, majd a minta egyre színesebb kiteljesedése, mely megnyilvánul a gyermek játékában.

- **Az értelmi fejlődés** terén a **3-7 éves korosztály** alapvető sajátossága az észleléses (perceptuális) és észlelési-finommotoros (perceptuomotoros) funkciók intenzív fejlődése. Az óvodás gyermek számára annyi ismerhető meg a világból, amennyi érzékszervei által befogadható és amelynek élményszintű átvételére lehetőséget biztosítunk. Kibontakoztatásukhoz ez az életkor a szenzitív periódus. Mivel a JMK program koncepciójának lényeges eleme a gyermek élet-szükségeletéből fakadó mozgásigény középpontba helyezése, a fejlesztő hatásokat is a gyermek természetes mozgására alapozzuk.
- **A szociális fejlődés** terén a korosztály interperszonális kapcsolataiban döntő a felnőtthez fűződő viszonyának minősége. Az óvodás gyermek legfőbb igénye az érzelmi függőségi törekvéseinek kielégítése, az érzelmi biztonság.

Az óvodapedagógus részéről alapvető követelmény az érzelmi támaszt nyújtó, a függőségi törekvéseket kielégítő meleg nevelői attitűd. A felnőtt-gyermek kapcsolat nem csupán egyike a nevelési helyzeteknek, hanem **alapja, háttere és mediátora** minden pedagógiai munkának. A nevelőhöz való érzelmi kötődés, az együtt-rácsodálkozás, megfigyelés, felfedezés fejleszti igazán a szociális és tárgyi környezet tulajdonságai, jelenségei történései iránti kíváncsiságot, érzékenységet, ad ösztönzést a megismerésükre. Az érzelmekre épülő, szeretetteljes kapcsolat alapja lehet a gyermek számára az új megértésének, az élményfeldolgozásnak, az érzelmi átélésnek és azok beépülésének, a szociális viselkedésminták átvételének, a normák, szabályok elfogadásának és a konfliktushelyzetek megoldásának.

3.3. A személyiségfejlesztés fő feladatai

A szociális és az én-fejlődés területén:

- a) **A szociális érzékenység (szociabilitás) fejlesztése:** melynek összetevője egyrészt egy belső igény a kapcsolatfelvételre, másrészt az erre való képesség. Alakításának eszközei: empátiás átvétel, modellhatás, tudatos szoktatás.
- b) **A társas együttélés** és a szociálisan elfogadható önérvényesítés életkorban elvárható alapvető normáinak szokás szintű megalapozása.
- c) **Az önismeret**, én-realizálás alakítása, mely a periódus végére az alábbiakkal jellemezhető:
 - a gyermek képes felmérni saját helyzetét, szerepét a csoportban,
 - kész a társaival való együttműködésre - kooperatív,

- énjét elég erősnek éli meg ahhoz, hogy társai akaratát is tudomásul vegye - kompetens,
- a társak kezdeményezését nem saját énje veszélyeztetettségeként éli meg - autonóm,
- képes az önálló helyzetmegoldásokra, a konfliktusos helyzet kivédésére a felnőtt segítsége nélkül,
- énjét színvonalas teljesítményeken keresztül érvényesíti.

Fentiek az érzelmi biztonságot nyújtó, óvodapedagógus modellhatásával és a gyermeki viselkedésre adott visszajelzéseivel valósulnak meg.

Az érzelmi fejlődés területén

Az óvodás gyermek legfőbb igénye az érzelmi függőségeinek kielégítése, az érzelmi biztonság. Ehhez az érzelmi támaszt nyújtó nevelői attitűd mellett alapvető feladat, hogy a gyermekben kialakuljon és erősödjön:

- az érzelmi beleélés, empátiás átvétel képessége,
- az érzelmek felismerésének képessége,
- saját érzelmeik kifejezésének képessége,
- a késleltetett megerősítés kivárásának (frusztrációtűrés) képessége,
- az indulati élet elvárható uralása, kontrollja.

A JMK óvodai program tartalmának megvalósításán keresztül fejlődnek ki a gyermekben

- a **szociális érzelmek**: együttérzés, segítőkészség, bizalom, részvét, örömszerzés, bánat-, fájdalomkózos felismerése, átélése,
- a **esztétikai érzelmek**: a szép iránti fogékonyság, a művészi élmény befogadására való igény és képesség fejlesztése, a mese, vers, ének zene, énekes játék, rajzolás, mintázás stb. a környezet megismerésén keresztül. Viselkedésében, kommunikációjában fontos a környezetében a szép, mint érték felismerése, szokás szintű megalapozottsága,
- a **erkölcsi érzelmek**: igazságosság, lelkiismeretesség, felelősség érzésének megtapasztalása, az őszinteség, igazmondás-hazugsághoz való helyes viszony alakítása.

Az értelmi fejlődés területén

Értelmi fejlődésben az óvodás gyermeknek el kell érnie az észleléses, észleléses finommozgásos funkciók maximális szintű működését, amelyhez a nyelvi-szimbolikus megismerési szint szervesen integrálódik. Fontos, hogy a periódus kezdetén jellemző torz, az érzelmektől meghatározott megismerési sémák egyre pontosabbak, teljesebbek és a valósághoz hűek legyenek. Ennek elérése csak az érzelmek indította játékos-mozgásos tevékenységen keresztül, a sokoldalú érzékszervi megtapasztalással lehetséges.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitás fejlesztése.

A JMK program a fenti értelmi fejlesztést - az adott életkori sajátosságokat figyelembe véve - a mozgásfejlesztésre alapozza, azon keresztül realizálja (testséma, finommotorika, oldaliság, térészlelés).

3.4. Gyermekkép

Az *Alapprogram*, amellyel alapelveink összhangban vannak, az emberi személyiségből indul ki, abból, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.

A gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak.

Nevelésünk gyermekközpontú, befogadó (inkluzív), amely során a gyermek fejlődési ütemének, érési törvényszerűségeinek figyelembevételével biztosítjuk az életkoronként és egyénenként változó testi-lelki- szociális-értelmi szükségletek kielégítését, egyéni képességeihez, készségeihez igazodó személyiség fejlesztését, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

A személyi és tárgyi feltételek megfelelő biztosításával, a tevékenységek gyakorlásával olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akik önállóan önkiszolgálásukban (étkezés, tisztálkodás, öltözködés) és a közösségért végzett feladatok elvégzésében, mint például a naposi munka, alkalmi megbízatások elvégzése, és a feladatok teljesítésében jó megoldásokra törekszenek.

Olyan óvodai élet szervezésére törekszünk, amely segíti, hogy gyermekeink aktívak, kreatívak, kíváncsiak, folyamatosan cselekvők, érdeklődők, kitartóak, őszinték, segítőkészek, udvariasak, előzékenyek, engedelmesek, figyelmesek, önzetlenek, együtt érzők, tisztelettudóak legyenek, tudjanak egymásra figyelni, egymáshoz alkalmazkodni, becsülik egymást.

Rendelkeznek önfegyelmel, nyitottsággal, önbizalommal, feladattudattal, szabálytudattal, megfelelő türelemmel, felelősségtudattal, rendszeretettel. Merjék vállalni, ha hibáztak, próbálják kijavítani, jóvátenni a hibákat.

Képesek legyenek a kapott szeretet továbbadására, a különbözőség elfogadására, együttműködésre, döntésre, erőfeszítésre, összpontosításra, önkifejezésre, véleményük

kinyilvánítására. Jókedvűek, kedvesek, igényük van az egészséges életvitelre. Tudjanak rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó szépre és jóra, tiszteljék, becsüljék és védjék azt.

Szeressék a mozgást, a zenét, a könyveket, a meséket, a verseket, az alkotásokat.

3.5. Az óvoda mint szocializációs színtér

A fejlesztési célok elérésének alapja, a **3-7 éves korú** gyermek **szocializációs folyamatának intézményes színtere az óvoda** s meghatározó vonulatai:

- a) a gyermek személyek közötti kapcsolataiban érzelmi alapokon létrejövő kommunikáció,
- b) a gyermek és környezete közötti (szociális-tárgyi) kooperáció, kapcsolatrendszer.

Az óvodai csoport érzelmi biztonságával és a gyermekek tevékenységsszükségleteinek kielégítésével - mint a nevelés átfogó keretével - gazdag tapasztalatszerzést, szociális tanulást tesz lehetővé minden tagja számára. Értékei a családi környezet hatásait kiegészítik, a szocializáció "más" dimenzióit biztosítják, amely nélkülözhetetlen az iskolai alkalmasság szempontjából is.

Fő vonulatai:

- a felnőtt-gyermek kapcsolat,
- a gyermek-gyermek kapcsolat.

Az érzelmi légkör akkor megfelelő, ha kiegyensúlyozott, tevékenységi rendszere jól strukturált és az érzelmi biztonság olyan tapasztalatokhoz juttatja a gyermekeket, hogy jó együtt lenni, tevékenykedni. Úgy válnak képessé jó interperszonális kapcsolatok kiépítésére is.

3.6. Pedagóguskép

Pedagógiai Programunkban megfogalmazott alapelveinket, céljainkat és feladatainkat csak akkor valósíthatjuk meg maradéktalanul, ha a nevelőközösség minden tagja személyes kötelességének érzi azok felvállalását. Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

A nevelőmunka szükségszerű és elengedhetetlen feltétele a Pedagógiai Program céljait felvállaló, annak szellemével azonosulni tudó, benne önmaga feladatait meghatározni képes, óvodapedagógusi személyiség. Az óvodában a nevelő munka kulcs szereplője az óvodapedagógus, aki feltétlen jelenlétével segíti a gyermekek fejlődését.

Az Almafa Óvoda óvodapedagógusai...

- ...A kik elfogadják alapelveinket, nevelőmunkájuk során figyelembe veszik a gyermekek készségeit, egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét, sajátos nevelési igényét.
- ...A kik modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára, személyiségük az elfogadó és segítő, támogató attitűdön alapszik. Más kultúra megismerésére, elfogadására és közvetítésére képesek.
- ...A kik elkötelezettek az egészségfejlesztés és a környezettudatos nevelés mellett.
- ...A kik tisztában vannak azzal, hogy óvodapedagógusként teljes személyiségükkel hatnak a gyermekek személyiségére.
- ...A kik rendelkeznek a következő személyiségjegyekkel: gyermekszeretet, lelkiismeretesség, türelem, empátia, másság elfogadása, áldozatkészség, önismeret, önkontroll, felelősségvállalás, optimizmus, türelem, önzetlenség, jó emberismeret, kifinomult igazságérzet, tiszta lelkiismeret, nyíltság
- ...Önmagukat a gyermekcsoport vezetőjének tekintik, jellemző rájuk a döntésképeség, a kreativitás, a határozottság, a rugalmasság, a nyíltság, a tudatosság, a szervezőkészség, az igazságérzet, felelősségvállalás, vezetői készség, együttműködés, konfliktuskezelés, jó kommunikációs képesség.
- ...Nyugodt, kiegyensúlyozott, toleráns óvodapedagógusi magatartásunk biztosítja gyermekeink optimális fejlődését.
- ...Pályájuk során harcolnak az elszürkülés, az üres rutinból végzett munka ellen. Állandó önképzéssel gyarapítják, fejlesztik a hivatásuk gyakorlásához szükséges tudást. Aktívan részt vesznek a szervezett továbbképzéseken, helyi munkaközösségi foglalkozásokon
- ...Nevelőmunkájuk során gondoskodnak az óvodába lépéstől az iskolába lépésig a gyermekek fejlesztéséről, tehetségének kibontakoztatásáról, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátásáról.
- ...Az ismeretek közvetítése során megőrzik vallási és világnézeti semlegességüket.
- ...A közösségi együttműködés magatartási szabályait elsajátítják és betartatják.
- ...Összehangolják tevékenységüket az óvoda működését segítő nem pedagógus munkakörben dolgozó alkalmazottakkal.
- ...Az önképzést, a szakmai tudás gyarapítását alapvető kötelességüknek érzik.
- ...A szülőkhöz fűződő kapcsolatban az együttműködés, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés, segítségnyújtás, együttgondolkodás jellemző.
- ...Szakmai kapcsolataikban az értékek tisztelete, a fejlődés iránti fogékonyság, elkötelezettség dominál.

3.7. Az óvodai program fejlesztési rendszere

A JMK óvoda nevelési feladatai két alapvetőnek tekintett tényezőre bontható:

- a) a gyermek legfőbb tevékenységeire,
- b) az óvodapedagógus elvárásainak elvi megalapozottsága.

Tekintettel arra, hogy az óvodapedagógus feladatai a fejlesztési területek alapján más-más tartalmakat hordoznak, majd az adott nevelési terület tárgyalásakor, a tartalmi kérdések kifejtése kapcsán kerülnek konkrét megfogalmazásra.

A fejlesztés tartalma az alapkoncepciónak megfelelően:

- a) a **játék**,
- b) a **mozgás**,
- c) a **kommunikáció**, mely gazdag tevékenységrendszerével biztosítja a tapasztalatszerzést,
- d) a **környezet megismerésére nevelés**,
- e) a **komplex esztétikai nevelés**.

Fenti területek egymást áthatva, külön-külön, de együttesen is biztosítják az életkornak adekvát **tanulást**.

A modell alapján a JMK program **célja, feladata, tartalma** szorosan összefügg egymással. Ugyanakkor beleágyazódnak az óvodai élet átfogó, folyamatosságot biztosító kereteibe, melyet a gondozási teendők és a gyermekek csoporthelyzetéből adódó sokoldalú és érzelmileg gazdagon színezett társas kapcsolatok alkotnak.

A nevelés fejlesztő hatását a "**nevelés keretei**" mintegy lehetővé teszik, felerősítik, áthangolják és komplex módon biztosítják.

Fentiekből következően **fontos feladat** a rendszer működésének eredményeként jelentkező fejlődési sajátosságok **folyamatos figyelemmel kísérése**, az ehhez nélkülözhetetlen megfigyelési, **adatrögzítési**, információelemzési eljárások, az óvodapedagógus önkontrollját biztosító metodikák alkalmazása.

A rendszer **elemeire** vonatkozó **rendezési elv** alapvető szempontja, hogy meleg, elfogadó, az autonómiát biztosító tág keretek legyenek, de ne parttalanok. A **tág** keretek egy **nyílt rendszert** feltételeznek, adott esetben rugalmasat is. Annyira tágat, hogy ritkán, csak nagyon fontos dolgokban kelljen a tevékenységeknek erős, merev határokat szabni. A megítélés rugalmassága a demokratizmust erősíti. Nyilvánvalóan, az erkölcsi szabályrendszert elsajátító kicsiknél egyáltalán nem mindegy, hogy milyen előzetes képzelete van a gyermeknek a következményekről. Van-e egyáltalán? Szándékos vagy véletlen? Véletlen, tudatos, önkéntelen, próba-szerencse, ösztönös, késleltetett mintakövetés, stb. A rugalmasság nem mond annak ellent, hogy a nevelő a megfelelő következetességgel biztonságot nyújtó támaszként védje, segítse a gyermeket tág határok között, amiben azért vannak teljességgel megengedhetetlen jelenségek is.

Minden készség, vagyis részfunkció a problémamegoldás mozgásos, percepció-s logikai, verbális szintjein keresztül formálódik.

Ezekben minden gyermek számára teljes mértékben **szabadon választható** a forma. A klasszikus irodalmi anyagtól a zenei improvizációig, a mozgásig, a vizuális soralkotásig

stb. bármi elképzelhető, egyénileg és differenciáltan egyaránt. Ehhez azonban nélkülözhetetlen a nevelői tudatosság, hogy az óvodapedagógus tudja azt, hogy a gyermekek közötti túl nagy kognitív távolság fejlődésükben gondot okozhat.

Mindez két szervezési szempont érvényesítését teszi nélkülözhetelenné a JMK óvodában.

- 1) A gyermek csoportba sorolásakor figyelembe kell venni, hogy "a nagy tanít, a kicsi tanul" helyzet csak optimális távolságban érvényesül. Túl nagy távolság esetén a hatás az ellenkezőjére fordulhat. Ezért a 3-4 évesek csoportja a JMK óvodában mindig homogén, az 5-6-7 éveseké azonban lehet heterogén is.
- 2) A program lényege a gazdag tevékenység, rugalmas, "átjárható" keretekkel (például tornaszoba, kézműves szoba, konyha, játszókertek stb.). A speciális játszósobákban szervezett játékot az óvodapedagógusoknak kötelező óraszámuk keretein belül, a szervezeti felépítésben kifejtett módon biztosítják.

A gyermekek napirendjét koruknak megfelelően így az óvodapedagógus alakítja ki (lásd "A gondozás" c. fejezetben).

Az óvoda nyitva tartása alatt - az étkezések, a pihenés és a kötött keretű foglalkozások időtartamán kívül - minden tevékenység kötetlen keretekben zajlik.

A foglalkozások megszervezésének (akár kötött, akár kötetlen) nincsen kötött napirendje. Ezt az óvodapedagógusok az egész óvoda életrendjéhez alkalmazkodva - a gyermekek fejlődési szempontjait érvényesítve - tervezik, szervezik, bonyolítják.

A csoportos foglalkozások 5 éves korig kötetlenek. Kivétel ez alól a testnevelés, a sport (például úszás, labdajátékok stb.), vagy azok az egyéb programok, amelyeken az egész csoport részt vesz (például kirándulások, filmvetítések, ünnepi előkészületek, ünnepek stb.). 5 éves kortól napi 1 kötött keretű foglalkozás kötelező.

A cél az, hogy a gyermek minél több **érzelmi szállal kötődjön óvodai kapcsolataihoz**, a felnőttekhez, a minél változatosabb tevékenységek közül **kedvére választhasson**. A JMK óvoda szervezettségével, választható, variábilis feltételrendszerével a gyermekek egyéni igényei alapján mindezt maximálisan biztosítja.

4. AZ ÓVODAI PROGRAM TARTALMA

A személyiség fejlesztését, mint fő feladatot szem előtt tartva, a fejlesztés tartalma öt átfogó nevelési területen valósul meg. Alapkoncepcióknak megfelelően a gyermek fő tevékenységi formái: a játék, a mozgás, a kommunikáció. **E három tevékenységforma** nemcsak **célja**, hanem **eszköze** is óvodai nevelésünknek. E tevékenységekbe integrálódik, de a tapasztalatszerzés és a tudatos fejlesztés szempontjából elkülöníthető **két komplex** nevelési terület:

- a környezet megismerésére nevelés,
- a komplex esztétikai nevelés.

A **3+2 nevelési terület** pusztán feladatköreiben kezelhető külön. A kisgyermek számára ugyanis folyamatos tevékenységrendszer, amelynek részei nemcsak összefüggnek egymással, de komplex hatásuk miatt sokoldalúan, az egyéni jellemzők legmesszebbmenő figyelembevételét teszik lehetővé. Biztosítják azt az alapot, amelyet az óvodapedagógusok a tudatos nevelői eljárásaikkal továbbfejleszhetnek, kibontakoztathatnak.

4.1. A játék

A JMK program fejlesztési céljának megfelelően a játékot alapvető és legfőbb tevékenységformának tekintjük.

A játékot a belső leképződés szintjei határozzák meg, amely lehet: **cselekvéses, képi és szimbolikus**. E szintek összjátéka, belső arányai meghatározzák a játék jellegét, információs sajátosságait, a kapcsolatok rendszerét stb. A cselekvéses, a képi, a szimbolikus funkciók szerveződése, összerendeződése teszik a játékot a legfontosabb tevékenységi rendszeré.

A JMK program alapelve, fő feladata, hogy sajátos szervezettsége által biztosítsa minden gyermek számára azt, hogy az érzelmi alapú élmények folyamatos töltekezésével, a gyermek egyéni vágyai és ötletei - a kötetlen, széles skálán mozgó játéklehetőségekben - kibontakozhassanak.

Annak a gyermeknek, aki szabadon, kreatívan használhatja a rendelkezésre álló eszközöket, és akinek módja van befejezni a maga választotta tevékenységeket, fejlődése jó irányba halad. Ha emellett lehetősége nyílik a játszótársak megválasztására - együttműködésre vagy elutasításra -, a problémahelyzetek és konfliktusok önálló megoldására, a társakkal való egyezkedésre, szociális fejlődése is biztosított. Mindezen tevékenységek közben számos kommunikációs helyzet alakul ki, tehát a beszédfejlődésben is fontos szerepe van.

A játékok egyszerűbb változatai után döntően mozgásos és képi képzetrendszerekre alapozottan jönnek a rendszerbe foglalt játékformák. Ebbe csak beleszőhető a verbális és

szimbolikus rendszer, mert a szimbolikus dominancia létrejötte csak a 7-8-9 éves életkorban történik meg egy hirtelen átbillenéssel, valahogy úgy, hogy a két-három éves kor határán a mozgásosból átbillent a gyermek a képzetekkel rendelkező vizuális dominanciába.

A **szerepekkel** hordozott fantáziajáték már olyan bonyolult kognitív funkció, amely ebben az értelemben szimbolikus folyamatok nagyon magas arányát is jellemezheti. A szabálytanulás már csecsemőkorban elkezdődik a szenzomotoros sémák kidolgozódásakor. Ezért a **szabály-játék** fogalma átértékelődik. Nem korlátozódik pusztán társasjátékokra és a hagyományos fogalmi háttérre. Az alapozó játékok szabályjátékok: mozgásosak, képiak, egyéniek vagy társasak, abban az értelemben, hogy a magányos játéktól az együttmozgáson át jutnak el a gyermekek a legmagasabb kooperációkig.

Minden szinten, minden formában szabálytanulás folyik. Nem szándékosan, főleg utánzás útján, aktív tevékenységgel, a sokszoros variációkban történő újrajátszás lehetőségével.

A játék a legfőbb személyiségfejlesztő eszköz az óvodás gyermek életében, mert benne minden tanulási tartalom: ismeret, jártasság, készség megjelenik. Eredményeképpen alapozódnak a képességek és alakul a magatartás.

A gyermekek napjának nagy részét az általuk spontán módon kezdeményezett játékok töltik ki. Ezek a játékok gazdagítják ugyan a személyiséget, de nem minden gyermeknél olyan sokoldalúak, hogy önmagukban elegendő lehetőséget biztosítsanak egyes képességek fejlődésére. Szükség van ezért az **óvodapedagógus által kezdeményezett és irányított játékokra is**, mint például a dominó, kártya, társasjáték, kirakós kocka, puzzle, számítógépes játékok, lottó-játék.

A legtöbb szabályjáték megkedveltetése attól függ, hogy mennyire tudja az óvodapedagógus egyszerűsíteni a hozzájuk tartozó szabályokat.

Az énekes játékok és a mozgásos játékok szintén szabályjátéknak tekinthetők. Személyiségfejlesztő hatásuk nem nélkülözhető az óvodai évek alatt, ezért rendszeresen jelen vannak a gyermekek tevékenységi lehetőségei között.

Az óvodáskor elején az óvodapedagógus kezdeményezi a **bábozást, dramatizálást, drámajátékot, barkácsolást is**. Később, ahogy egyre inkább megismerkednek a gyermekek ezekkel a tevékenységekkel, jártasságra tesznek szert a technikákban, mind önállóbbakká válnak a kezdeményezésben és cselekvésekben.

4.1.1. Feladatok

Az óvoda a legfontosabb gyermeki tevékenység feltételeinek sajátos szervezettségével szolgálja a gyermek szabad, kötetlen játékéletét. A hagyományos óvoda e tevékenységre a csoportszobát és óvodai játszóudvart használja. A JMK óvoda kibővítette e lehetőségeket azzal, hogy a csoportszobák mellett három speciális játszószobát működtet, speciális felszereléssel, miközben a gyermeknek a közvetlen élettere a saját

csoporszobájában marad. Az óvodakertben tavasztól őszig mindez szintén megszervezhető, működtethető.

- 1) **A tornaterem** a mozgásos tevékenységek színtere. A gyermekek hetente kétszer körülbelül egy órára tetszés szerint igénybe vehetik, a szereket saját ötleteik alapján, az óvodapedagógus segítségével előkészítik, szabályaikat maguk alkotják, s választott barátaikkal addig játszhatnak, ameddig jól esik. Az óvodapedagógus szerepe a segítségnyújtás és a gyermekek ötleteinek balesetmentes kiszolgálása.
- 2) **A kézműves szoba** - agyagozás, rajzolás, festés, kézimunka, barkácsolás stb. színtere. Az anyagot - melyek természetes anyagok - a gyermekek gyűjtik óvodapedagógusok segítségével. A kézműves szoba egyik kedves szabálya, hogy itt a gyermek otthonról hozott ún. "apaköpenyt" (levágott ujjú, elhordott férfiing) vesz magára, amely védi a szennyeződéstől. Az óvodapedagógus segíti, kiszolgálja a gyermekeket.
- 3) **Mese-zeneszoba** - az érzelmi nevelés, a zenei játékok, a zenei improvizáció, a zenélés átélésének, a mesélés-verselés dramatikus megjelenítésének, nagy élmények és érzelmek átélésének színtere. Eszközei: hangszerek (gitár, furulya és gyermekek hangszerei), kellékek (puha párnák, selyemkendők, aktuális eszközök). Az óvodapedagógus a drámapedagógia elemeivel (pl. bábok) itt tervezi a játékot, melyet a gyermekek egyéni ötletei alapján folyamatosan alakít.
- 4) **Sószoba és somokozó** – az egészséges élet megőrzés színtere, elsősorban az őszi-téli időszakban, amikor fokozottabb az esély a megbetegedésekre. A parajdi sötéglábol és somokozóból készült szoba lehetőséget ad a gyermekeknek hetente többszöri játékra, kreatív somokozásra, amely a homokozó, anyagozó tevékenységet is pótolja ebben az időszakban.

A játszószobák és kialakított játszókertek használatát a napi és hetirendbe a csoportok egységesen beépítik.

A játszószobákat bárki tetszőlegesen igénybe veheti. Oda és azzal megy, akivel szeretne.

Az **óvodapedagógusok kötelező óráikban** látják el pedagógiai teendőiket.

Tavasztól késő őszig az **óvodaudvar** fenti célra átalakított területén működik a rendszer, az óvodapedagógusok változatlan teendőivel.

A jó játék feltételei:

- **Első feltétel** tehát, hogy a gyermeknek módjában álljon nézelődni, válogatni, töprengeni, végül a számára éppen legvonzóbb játéktevékenységbe belefogni. A gyermekek az óvodába lépéstől a hazaindulásig minden szabad idejükben maguk dönthetnek arról, hogy mit és hol kívánnak játszani.
- A **második feltétel**, hogy minden gyermek szabadon választhasson társakat a játékhoz. A szabad társválasztás magában foglalja a "nem választást", a félrehúzóds, egyedüllét lehetőségét is. Ehhez a gyermeknek ugyanúgy joga van, mint ahhoz, hogy a hozzá közeledőket elutasítsa, ha az ajánlkozó féllel nem kíván közös tevékenységet folytatni.

Jó, ha a gyermekek a visszautasítás fogadására többféle megoldást is ismernek.

- A **harmadik feltétel** a játékeszközök szabad birtoklása. Ennek a feltételnek a biztosításával az elmélyült, hosszan tartó játékot, a játék zavartalanságát segítjük elő. Ha egy vagy több gyermek egy ideje játszik valamivel, amit egy újonnan jött társuk meg szeretne kapni, döntsenek a játszók, hogy odaadják-e neki vagy sem.

A legtöbb gyermek szereti magával hozni az óvodába kedvenc játékát, legújabb szerzeményét, a számára legkedvesebb tárgyát. A gyermekek közötti szabad egyezkedés tárgya legyen az otthonról hozott eszközök birtoklása. Úgy kialakul a gyermekekben az egyezkedés képessége is.

Minden gyermek maga dönthessen arról, mikor, kinek adja át a nála lévő játékot.

- A **negyedik feltétel a csoportszobában való szabad rendezkedés és a kreatív tárgyhasználat**. Az óvodapedagógusnak számítani kell arra, hogy a játszószoba berendezése a gyermekek spontán érdeklődésének megfelelően **átrendezhető**, amelyben a gyermekek maguk is aktív közreműködők: a tervezés, a szervezés és a megvalósítás terén. **Így alakul ki a gyermekekben a szempontok figyelembevételének képessége, a dönteni tudás, a szituációhoz való alkalmazkodás.**

Szabályt 3 szempontból érdemes létrehozni: ne zavarják egymás játékát, ne rongálják az eszközöket és a játék végén a következő tevékenységhez csak szükséges rendet rakjanak.

- **Ötödik feltétel a játékelrakás, rendrakás rugalmas kezelése.**

A helyes életritmus, az egészséges étkezési szokások és egyéb biológiai szükséglet-kielégítés, például intenzív mozgás, pihenés látszólag megszakítja ugyan a gyermek játékát, de nem zárja le azt szükségszerűen. A reggel megkezdett tevékenységek egész nap, sőt másnap is folytatódhatnak.

Az óvodapedagógus szerepe a mindig rendelkezésre álló, együttműködésre és segítségre kész **partner**, akihez bármilyen problémával szívesen fordulnak a gyermekek. Segítése akkor fejlesztő, ha az csak olyan szintű és mértékű, amilyenre az adott gyermeknek szüksége van.

Közvetlen beavatkozás általában csak a **szomorúan magányos** és a **társakat rendszeresen zaklató gyermekek** esetében szükséges. Az óvodapedagógus feladata, hogy az ilyen gyermeknél sokszor rámutasson a viselkedés és következményének összefüggésére és a társak jó példájának kiemelésével felhívja a figyelmét az **együttműködési megoldásmódokra**. Ez esetben is alapfeltétel az óvodapedagógus-gyermek közti jó kapcsolat, szeretetteljes, bizalomteli légkör kialakítása, mert csak így érzi meg a gyermek az óvodapedagógus öt korlátozó eljárásaiban a jóakaratot, a segítőkészséget.

Az óvodapedagógusnak közvetítenie kell a társak felé, hogy a szomorúakat, elesetteket, bátortalanokat felkarolni, segíteni kell, a rendbontókat pedig tapintatosan megszéldíteni.

Az óvodapedagógusnak a játékidőben **megfigyelési feladata** is van. Érdemes huzamosabb ideig figyelemmel kísérnie egy-egy játszó csoportot, hogyan közelednek egymáshoz, hogyan bővítik a játéktémát, hogyan rendezik a felmerülő konfliktusokat. Ki milyen szerepet tölt be a csoportban, stb.

Akkor talál az óvodapedagógus megfelelő alkalmat az egyes játékfajták tervszerű kezdeményezésére, ha érzékeli a csoport, az egyes játszócsoporthoz a játékának hangulatát, elmélyültségét, mozgását. Kezdeményezett foglalkozásokkal ne akarja magához vonni az elmélyülten játszó gyermekeket.

Az óvodapedagógus szerepe tehát a következőkre terjed ki: a játék megfelelő segítésére, a gyermekek sokirányú megfigyelésére és a gyermekismeretre alapozott tervszerű kezdeményezésre.

4.2. A mozgás

A gyermek mozgástapasztalatait felhasználja egyes szükségletei kielégítésére és a felnőttekkel való kapcsolattartásra.

A járás megtanulásával kiszélesednek a mozgáslehetőségek. A gyermek tapasztalatai gyarapodnak és a fejlődéssel folyamatosan minőségi változáson mennek keresztül.

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek **szeretnek mozogni**, tevékenykedni. További fejlődésükben az óvodáskor egész időszakában is jelentős szerepet tölt be a mozgás. Számukra az igazán érthető és feldolgozható információ, amit megtapasztalhatnak mozgás és tevékenység útján.

Nagy jelentőségű e fejlesztési terület, amelyet a JMK programban tágran értelmezünk: az aktív mozgásoktól a finommotoros manipulációig mindent magában foglal. Fejlesztésükre az egész óvodai nevelés bőséges lehetőséget kínál.

A **mozgásfejlesztő program** az egész személyiség fejlesztésére irányul és nemcsak egy szűk területen (testnevelés keretein belül), hanem az egész napi gyermeki tevékenységbe szervesen illeszkedik. Ezért a JMK program a személyiség sokoldalú fejlesztését, a változatos tevékenykedtetésen keresztül biztosítja.

A mozgásfejlesztő program számtalan **egyéb terület fejlesztését** is lehetővé teszi. Így az egészséges életmódra nevelés, az értelmi nevelés és a szociális fejlődés terén különböző feladatok valósíthatók meg.

a.) Az egészséges életmódra nevelés

- A szabadban végzett számtalan tevékenység (mozgás, sportolás, játék, kirándulás stb.) fokozza a gyermek edzettségét, teherbíró képességét, segíti fizikai fejlődését.
- A rendszeresen és kellemes légkörben végzett mozgás eredményeképpen a gyermek természetes igényévé válik és beépül szokásrendszerébe.

b.) Az értelmi nevelés

- A különböző mozgások felidézésével (egy-egy játék, gyakorlat vagy téri helyzet) fejlődik vizuális memóriája.
- A testrészei, a téri irányok és a különböző formák megismerésével gyarapodnak ismeretei.
- A hallott, látott és elvégzett cselekvések elősegítik a fogalomalkítást és a keresztcsatornák fejlődését is.
- Mozgás közben számtalan lehetőség nyílik mennyiségi és formai, vizuális és környezetismereti tapasztalatok szerzésére.
- A téri irányok és különböző formák bemozgásával fejlődik észlelése (alakítás, formaállandóság).

c.) Szociális fejlődés

- Saját testének, mozgásos képességeinek megismerésével fejlődik "éntudata", erősödik "szociális énje".
- A közös mozgás öröme elősegíti a társas kapcsolatok kialakulását. A társakhoz való alkalmazkodás mozgás közben fejleszti önuralmát, toleranciáját, együttműködő képességét, akaratát. Kialakít egy egészséges versenyszellemet.

A mozgásfejlesztés alapvető céljai

- A természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgásigény kielégítése és a mozgás megszerettetése.
- A mozgásszint fejlesztése, a mozgástapasztalatok bővítése, bő gyakorlási lehetőség biztosításával.
- A testi képességek - fizikai erőnlét - fejlesztése.

4.2.1. A mozgásfejlesztés tartalma

A JMK óvoda mozgásprogramja három területen teljesíthető

- a gyermek kötetlen, motivált, szabad mozgástevékenységének biztosításával,
- a konkrét fejlesztést szolgáló mozgásfejlesztéssel és
- ügyességfejlesztő sportprogramok körütekintő fejlesztésével.

A szabad mozgástevékenység célja a természetes mozgáskedv kielégítése, a tudatos környezetalkítás (hely, eszköz).

Az irányított mozgásos tevékenység a tudatos fejlesztés a mozgás és testséma programunk alkalmazásával.

A **fentieknek megfelelően** a 4-5 éveseknél a testsémafejlesztésből az oldaliság érzékeltetése kap kiemelt szerepet. A mozgásfejlesztésben előtérbe kerülnek az egyensúlygyakorlatok, koordinációt fejlesztő gyakorlatok és a tér mozgásos megismerése.

Az 5-6-7 éveseknél már kiemelt hangsúlyt kap a finommozgás, az észlelés, a mozgás közbeni alaklítás és formaállandóság fejlesztése is.

Programunk mozgásos részei:

- a) A **frissítő testmozgás** a gyermekek napirendjében fontos szerepet tölt be. Ez a mozgás felfrissíti, edzi őket, mely elősegíti mozgásszintjük és testi képességeik fejlődését. Ezt a tevékenységet az óvodapedagógus hetente kétszer, JMK napokon szervezi. Időtartama a gyermekek fejlettségétől függően 8-20-25 percig terjedhet. A frissítő tesmozgás középpontjában a mozgásos játékok állnak és kiegészülnek a gimnasztikai gyakorlatokkal, szerepek használatával. A rendszeres nevelőmunka hatására minden csoportban kialakulnak a legkedvesebb mozgásjátékok, melyek alkalmazását már a gyermekek maguk is kezdeményezik, sőt meg is nevezik. Erre jó lehetőséget kínál mind a csoportszoba, mind a speciális játszószoza, valamint a jól felszerelt óvodakert.
- b) **Az irányított mozgásos tevékenységek** az óvodapedagógus által szervezett kötelező tevékenységek. A kötelezőség természetesen nem jelenthet kényszert a gyermek számára. Szervezett testnevelés foglalkozás heti két alkalommal van minden korcsoportban, mely heti egy alkalommal úszással kiegészül.

A foglalkozások levezetésének maximális lehetőséget kell biztosítani, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat. Különböző nehézségű, differenciált feladatok adásával segíthetjük elő, hogy minden gyermek megtalálja a képességének legmegfelelőbb mozgásos feladatot.

Fontos szempont a foglalkozások szervezésénél, hogy a gyerekek a lehető legkevesebb várakozási idővel folyamatosan mozogjanak.

A sportprogramok

A JMK programban a sporttevékenység meghatározott szabályok szerinti mozgást jelent, mely ügyességet és szellemi erőfeszítést kívánó időtöltés. Életmódpedagógiánk fontos alapja.

A **sporttevékenység feladata** a gyermekek mozgáslehetőségeinek szélesítése, mozgáskoordinációjuk és egészségük érdekében a rendszeres, aktív mozgáshoz való szoktatás. Fontos, hogy az óvodáskor végére a gyermekek jártasságot szerezzenek néhány sportágban. Ezzel elsődleges célunk az egészséges életvitel megalapozása és a családi nevelés, a család életmódjának kedvező befolyásolása.

A sporttevékenységeket az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeken kívül heti egy alkalommal szervezi meg, a tevékenységtől függően például úszás esetén

szakember, úszóedző közreműködésével. Ez esetben az óvodapedagógus jelenléte, aktív közreműködése a gyermek számára biztonságérzetet nyújt és ösztönzi az újfajta mozgás elsajátítására. A mozgásfejlesztésben az óvodapedagógus legalapvetőbb feladata a derűs légkör, a jó hangulat biztosítása.

4.2.2. Feladatok

- A fizikai állóképesség fejlesztése, a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitás előkészítése, illetőleg a mozgásos sikeres feladatmegoldások eredményeként az önértékelés és az önbizalom növelése.
- A nagy- és finommozgások és fizikális erőnlét fejlesztése.
 - Egyensúlyfejlesztés.
 - Szem-kéz-szem-láb koordináció.
 - Ritmikus tevékenységgel a ritmusérzék fejlesztése.
- Testséma fejlesztése
 - testrészek ismerete,
 - a test koordinációjának alakítása,
 - a testfogalom kialakítása,
 - a kezesség (lateralitás fejlesztése, a dominancia) erősítése.
- A vizuális és auditív percepció fejlesztését alapozó, illetőleg azt kiegészítő szerepű mozgások gyakoroltatása.
- Pantomimika fejlesztésével és gyakoroltatásával a testséma és az érzelmi élet fejlesztése.
- A problémamegoldások erősítése, mozgásos tevékenységgel elvégzett feladatmegoldásokkal.
- A mozgással kapcsolatos és a mozgáshoz kapcsolható szókészlet fejlesztése.

Fontos, hogy a gyermekek jó közérzettel, jó hangulatban (érzelmileg motiváltan) vegyenek részt a mozgásos feladatokban.

A versenyszellem túlhajtása viszont éppen a lemaradók miatt veszélyes!

4.2.3. A mozgásfejlesztés feltételei

A mozgásfejlesztő program feladatainak megvalósításához az óvodapedagógusok teremtik meg a feltételeket a

- frissítő testmozgáshoz,
- irányított mozgásos tevékenységekhez,
- a gyermek által szabadon választott tevékenység közben (csoportszobában, speciális játszósobában, udvaron),
- sporttevékenységeken.

A csoportszoba berendezésénél és az eszközök kiválasztásánál fontos szempont a gyermek életkora és a csoport összetétele. Ismerni kell a csoportban járó gyermekek

egyéni mozgásszintjét és mozgásigényét és a korosztályra jellemző, általános fejlődési tendenciákat. E tényezők figyelembevételével kell a helyet és az eszközöket biztosítani.

a) A hely

- Minden csoportszobában biztosíthatóak olyan tornatermi fejlesztőeszközök (testhenger, tölcser, alagút, lépőkövek, egyensúlyozó eszközök), amelyek könnyen mozgathatók és így a csoportszobában többféle mozgást igénylő játékot is játszhatnak.
- Az udvaron általában nagyobb hely van az aktív mozgásra, ezért ennek minden lehetőségét ki kell használni.

b) Az eszköz

- A tornateremben vannak mozgásra inspiráló eszközök elemei, pl. bordásfal, tornapad, tornaszőnyeg, számoly, body-roll készlet egy-egy eleme, különféle labda, karikák, Magyar Mozgáskotta fejlesztőeszközök). Ezeket az eszközöket természetesen váltogatjuk a gyermekek érdeklődésének megfelelően.
- A csoportszobákban pedig alkalmanként használatos az egyensúly fejlesztésére.
- Az udvaron vannak különböző méretű mászóakák, melyek kiegészíthetők különböző tornaszerekkel. A gyermekek rendelkezésére áll elegendő labda (különböző méretekből), ugrálókötelek, karikák. Vannak rollerek, biciklik, a téli időszakban szánkózhatnak az udvaron. A nyári időszakban, amikor szinte az egész napjukat a szabadban töltik, rendelkezésükre áll minden eszköz, amit a teremben is használhatnak. A feltételek biztosítása után fontos, hogy az óvodapedagógus megtanítsa a gyermekeket a sport- és a manipulációs eszközök használatára. Az óvodapedagógus tanít a gyermekeknek sok mozgásos játékot, például labdajátékok, ugrókötélvezés, ugróiskola. Bekapcsolódik a gyermekek által szervezett és kezdeményezett játékokba, és ötleteivel fejlessze azokat tovább. A szabadon választott tevékenység közben célunk az, hogy minden egyes gyermeknek biztosítsuk azt a mozgáslehetőséget, amit a szervezete és idegrendszere igényel. A gyermekek mozgását az óvodapedagógus csak akkor korlátozza, ha az önmagára vagy társaira veszélyes lehet, vagy zavarja a többiek tevékenységét.
- A gyermekeknek lehetőségük van a nap folyamán bármikor aktívabb mozgás végzésére is. A túl mozgékony, vagy az ügyes, tehetséges, sok mozgást igénylő gyermek a saját szabadidős tevékenysége közben részt vehet a tornatermi játékokon. Az udvaron minden gyermek, csoportjától függetlenül, érdeklődésének megfelelően csatlakozhat bármelyik óvónő vagy gyermek által kezdeményezett mozgásos játékhoz.

Az óvodán belül az óvodapedagógusok ismerik a többi csoport napirendjét, időbeosztását és igyekezzenek megismerni egymás csoportját is.

Az óvodapedagógus tudatosan szervezzi a fejlesztési feladatokat. A megvalósítás során rugalmasan alkalmazkodik az adott szituációkhoz. Ne sietti, hanem tapintattal segíti a gyermekek fejlődését. Együttműködik a szülőkkel. Saját munkájának megismertetésével és annak eredményeivel meggyőzi a szülőket a mozgás fontosságáról, személyiségfejlesztő hatásáról.

4.3. A kommunikáció

A szocializáció folyamatában a beszéd, a kommunikáció a gyermek környezetével való érintkezésnek, önkifejezésnek, gondolkodásnak legfőbb része. A kommunikáció által erősödik a gyermek biztonságérzete, növekszik tájékozottsága, gazdagodnak ismeretei, kapcsolatai, fejlődik beszédkézsége, anyanyelvi kultúrája.

A nyelvi kommunikációs helyzetek kialakulásának **alapvető feltételei**: az egymást meghallgató és az egymáshoz beszélő társak (felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek) beszédkedve, beszédképessége, az anyanyelv szókincsének, hangzásbeli és szövegszerkesztési sajátosságainak tapasztalati ismerete, használata.

A kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka, az óvodai élet minden területét.

4.3.1. A kommunikációs nevelés célja

- a kreatív interakciós képesség kialakítása,
- a szocializáció elősegítése, a családi nevelés pótlása, kiegészítése,
- az iskolai alkalmasság elősegítése, az iskolai kommunikációs kudarcok megelőzése,
- egyéni fejlesztés biztosítása az arra rászoruló gyermek részére,
- a személyiség pszichés beállítódásának megalapozása az elfogadás, az együttműködés, önállóság, találékonyság, kapcsolatfelvétel- és alakítás területén.

A kreatív együttműködési képesség az óvodai nevelésben egy szélesen értelmezett, mindenfajta (nem csak kommunikációs) célú emberi érintkezést jelent. Tehát egy tudatosult, alkotóan alkalmazkodó magatartást jelent minden kommunikációs helyzetben. **A gyermeknek ehhez utánzásra alapuló biztonságos normaismeretre, gyakorlatra és nagy mintakészletre van szüksége.**

A kommunikációs képességfejlesztés sajátos helyzete abból adódik, hogy valamennyi óvodai tevékenység kommunikációs szinten zajlik. Tehát részint közvetítő, részint céltevékenység is lehet az óvodai nevelés gazdag, sokszínű tevékenységrendszerében.

Az óvodában a **gyakorlás lehetőségeit** több formában is megtalálhatjuk:

- spontán kommunikációs helyzetekben,
- tervezett, de dominánsan nem kommunikációs tevékenységekhez kapcsolódó, az óvodapedagógus által irányított kommunikációs helyzetekben,
- olyan szervezett tevékenységekkor, amikor kifejezetten kommunikációs képességfejlesztés a célunk.

A tevékenységek mindegyik fajtája a napi nevelőmunka során szinte folyamatosan jelen van. A pedagógiai gyakorlatot át- meg áthatja, s a gazdag interakciós lehetőségek biztosítják minden gyermek számára a "többszólamúságot".

4.3.2. A kommunikációs nevelés tartalma

A kommunikáció - nagyon leegyszerűsítve - nem más, mint információcsere, mely mindig egy sajátos kommunikációs helyzetben zajlik.

- a) **Kommunikációs helyzetnek** nevezzük azon tényezők együttesét, amelyek a kommunikáció tartalmát, lefolyásának módját meghatározzák.

Ezek:

- a kommunikáció létrejöttét előidéző **probléma, konfliktus**, melynek típusai: **rutin** (ez mintakövető cselekedetekkel, normák által jól szabályozott kommunikációval megoldható, például vásárlás, csevegés), **egyedi** (egyéni, egyedi döntéseket igénylő, normák által csak részben szabályozott kommunikációval oldható meg).
- a **partnerek szándéka**: informálás, tájékoztatás, befolyásolás, csupán a kommunikatív kapcsolat ápolása (köszönés, társalgás),
- a **kommunikáció körülményei**: helyszín, időpont,
- a **partnerek viszonya**: alá-, fölé-, mellérendeltség, kommunikációs fölény,
- a **személyesség**: ezt nevezzük szerep szerinti, vagy személyes beszédmódnak. Ilyen a gyermekek szerepjátéka és természetes élethelyzeteiben megnyilvánuló kommunikációja.

A kommunikáció akkor sikeres, ha a résztvevők szándékukat megvalósították.

b) A kommunikáció eszközszerere

A kommunikáció minden esetben két síkon zajlik. Verbális, azaz anyanyelvi, illetve nem verbális szinten. A verbális és a nem verbális eszközök (mimika, gesztus, tekintet, térközszabályozás, kulturális emblémák, vokális kódok stb.) viszonyára jellemző, hogy nemcsak kiegészíthetik, megerősíthetik egymást, illetve a közvetített jelentést, hanem a verbális eszközök helyettesíthetik is a nyelvi kifejezéseket, sőt ellent is mondhatnak azoknak.

A nem verbális eszközök közül az óvodai nevelésben különös figyelmet érdemel a térközszabályozás, hiszen a kisgyermek fokozottan igényli a testi közelséget. Egy simogatás, egy érintés vagy egy közeledés-elhárítás gyakran minden szónál többet elárul a felé irányuló érzelmekről. Ezért ebben az életkorban az érzelemnek, megnyilvánulási formáinak domináns szerepet tulajdonítunk.

c) A kommunikációs stratégia

Stratégia mindazon eljárások és módszerek összessége, amelyeket a kommunikáló felek használnak céljuk elérése érdekében, mely választások és döntések sorozatában valósul meg.

A stratégia alkalmazásakor a partnerek különbözőképpen alkalmazkodnak a kommunikációs helyzet összetevőjéhez. Például: a normák követése érzelmek alapján a kommunikációs viselkedésben:

- segítőkész - elutasító
- türelmes - türelmetlen
- barátságos - barátságtalan
- érdeklődő - közömbös
- figyelmes - figyelmetlen
- közvetlen - távolságtartó
- udvarias - udvariatlan

Vagy például:

- A társra, partnerre utaló nyelvi elemek, köszönési és megszólítási formák, tegezés, magázás, tetszikelés
- **szó- és mondatrend,**
- **a szöveg koherenciája : a szerkezetre, a stílusra, a kommunikációs célra tekintettel,**
- **a tényeknek való megfelelés,**
- **a közlő és a partnerek közötti érzelmi viszony kifejeződése.**

A kommunikáció során a "hallgató", a második személy sem passzív résztvevője a kommunikációnak. "Visszacsatol": verbális, illetve nem verbális eszközökkel.

d) Az óvodai érintkezés normái (szocializációs funkció)

Köszönés A program egész szemlélete életszerű, természetes magatartást vár el felnőtől, gyermektől egyaránt. Ezért a gyermekek a felnőtteket ne a napszaknak megfelelő köszönéssel üdvözölgék. Gyermek szájából a "Jó napot kívánok" és a "Jó reggelt kívánok" roppant erőltetettnek hat. Különösen ijesztő, amikor közösen "gajdolvá" mondják. Valószínűtlen, hogy a mindennapokban, ha egy gyermek felnőttel találkozik az utcán, hasonlóképpen köszön. Ilyen vonatkozásban a napszaknak megfelelő köszönés rideg és személytelen. A gyermekek ezért egyedileg, például csókolommal köszönjenek. A "csókolom" köszönésnek már sem hangulata, sem jelentése nem asszocializálja a hajdani "kezeit csókolom" formát. Ettől eltérhet a tájnyelvi szokásrend, forma.

A **nem verbális** eszközök "használatát" már a bemutatkozáskor, kézfogáskor elkezdjük. Itt a tekintet iránya a fontos. A gyermeket arra kell szoktatni, hogy mindig ránézzenek arra, akivel beszélnek.

A figyelemfelkeltés mint kapcsolatteremtés

Nem verbális eszközei: érintés (a rángatásról, ütögetésről való leszoktatás), "mellé állás" - (a másik szavába vágni nem illik - leszoktatás). (Az utóbbi az együttbeszélés, a túlkiabálás kiküszöbölését, a majdani normatív szerepcseré megtanítását szolgálja.)

A kapcsolattartásnál természetesen használtassuk az udvariasság nyelvi formáit (kérem, köszönöm, légy szíves) és nem nyelvi megnyilvánulásait. El kell utasítani a tettelegességet, durvaságot.

4.3.3. Tanulási helyzetekben javasolt kommunikációs tevékenységek

a) Az emberek érzelmeinek kifejeződése

- az arcon (piktogramok, fényképek, film stb.)
- a testtartás mint az érzelmek kifejezője (megfigyelés, utánczás, "eljátszás")
- az emberek egymás közötti érzelmeinek kifejeződése (harag, szeretet, félelem, féltékenység, öröm, bánat stb.)

b) Az állatok érintkezési szokásai

A harag, a düh, a játékra felhívás, a félelem, a szeretet megnyilvánulása az állatok egymás közötti kapcsolatában, az állatok és az ember kapcsolatában (eszközök: film, állatkert, saját megfigyelések otthon, utcán stb.)

c) Kommunikációs helyzetgyakorlatok

A kisgyermeknél jól megfigyelhető, hogy élményeiket, konfliktusait, tapasztalataikat újrjátsszák. Ezt a szükségletüket lehet kamatoztatni - természetesen motivációs bázissal - helyzetgyakorlatok eljátszására. Előnye, hogy szimulált tapasztalatszerzés mellett lehetőség van a gyermekekben lévő rejtett konfliktusok, feszültségek feloldására és a magatartászavarok egy részének leküzdésére is.

d) Mesélés, mesehallgatás kommunikációs szemponttal

A mese a legalapvetőbb élményforrás a gyermek számára:

- gazdag gyermeki fantáziára épül,
- levezeti a hangulati feszültségeket, szorongásokat, biztosítja a katartikus élményeket,
- azonosulási lehetőségeket kínál az érzelmileg polarizált gyermek jó-rossz erkölcsi, szép-csúnya esztétikai nevelés szolgálatában.

e) **Kiegészítő tevékenységek:** mesejátás, bábkészítés, bábozás. A szereplők tulajdonságainak és a köztük lévő kapcsolatnak a megfigyelése.

f) **A mozgás, a tánc, a pantomim elemeinek felhasználása:** A mozgás, a tánc a nem verbális kommunikáció legősibb eszköze. A kommunikációs képességfejlesztésben kiemelkedő szerepet szánunk neki. Feszültség- és gátlásoldó hatása kihat a nyelvi kommunikációra is.

g) **Versmondás:** A versmondás a legtermészetesebb alkalom a beszédtechnikai problémák javítására, a testtartás, a tekintettartás gyakorlására és a verbális emlékezet fejlesztésére. Természetesen, valamennyi verbális kommunikációs foglalkozás egyik célja a szókincsfejlesztés és a nyelvhelyességi hibák korrekciója

is. A gyermekek mimes játékaival, mesemagyarázatnál feltétlenül vegyük figyelembe, illetve alkalmazzuk a drámapedagógia idevonatkozó módszereit.

h) A szerep szerinti beszédmód gyakoroltatása élethelyzetben

- vásárlás
- telefonálás
- útbaigazítás
- segítségkérés: "eltévedtem", elvesztettem", "bántanak" stb.

4.3.4. Feladatok

A JMK program céljának megfelelően az óvodapedagógus beszéde, kommunikációja minta az interakciós képességfejlesztés szempontjából.

Mivel az óvodás gyermek elsősorban érzelmi alapon, **mintakövetéssel** tanul, így fokozottan igaz, hogy az óvodapedagógus minden **megnyilvánulása modellértékű**. Az óvodai légkör megteremtésében alapvetően meghatározó.

a.) Az óvodapedagógus a gyermekekhez fűződő viszonyában:

- legyen elfogadó,
- legyen kezdeményező a kapcsolatteremtésben,
- együttműködő,
- "odaforduló", azaz személyes: egyenként ismerje a gyermekek szokásait, kedvenc játékait, napi örömeit és bánatait,
- legyen "meleg és támogató", határozott, következetes,
- eszköztárában szerepeljen a humor és vicc, de kerülje a gyermekekre irányuló gúnyt,
- kerülje a kiabálást és a fenyegetőzést,
- felháborodását viszont nyilvánítsa ki,
- tárja fel a gyermekek interakciós zavarait, keresse meg azok okait, tapintatosan törekedjék azok megszüntetésére,
- **az óvodapedagógusok és a nem pedagógus dolgozók egymás közötti érintkezése** feleljen meg azoknak a normáknak, amelyeknek szándékunk szerint a gyermekeknek meg kellene felelniük.

b.) A kommunikációs foglalkozások formái

A kommunikációs képességfejlesztés céljait szolgáló foglalkozásokat a foglalkozás "intimitásától", jellegétől függően kell egy egész csoportra, vagy kiscsoportra vagy "négyszemköztire" tervezni. Célszerű a helyes viselkedéssel összekapcsolni. A gyermek számára különösen fontos az óvodapedagógussal való "spontán", meghitt beszélgetés. A gyermeknek időnként éreznie kell, hogy rá és csak rá figyelnek. Kedvező erre az az alkalom, amikor mindkét óvodapedagógus egyszerre tartózkodik a csoportban. Fontos, hogy valamennyi gyermek periodikusan, de látszólag ad hoc módon sorra kerüljön. A

kommunikációval kapcsolatos ismeretek, normák stb. elsajátítása elsősorban mintaadással, **gyakorlással, szoktatással** történik.

A beszédtechnikai hibákat, például a "nyávogást" (a magánhangzók időtartamának elnyújtása, az egyéni hangfekvéstől magasabb hangfekvés), a légzéstechnikai, artikulációs stb. hibák javítását célszerű mind a spontánbeszédnél, mind a vers- és mesemondásnál mintaadással elvégezni. A **dadogás, pöszeség, selypegés** korrekciója **logopédus** szakértelmét igényli, ezeknek a hibáknak a javítása tilos. Fontos, hogy az óvodapedagógus minden gyermek **beszédtechnikai problémáját felismerje** és azok módszeres **korrigálása** legyen programja. Az óvodapedagógus tudatossága nem jelentheti azt, hogy a hibajavítás kötött keretű programként épüljön - más tevékenységtől függetlenül - a foglalkozások rendszerébe. A **korrigálás** egyébként is hosszadalmas és nagy **tapintatot igénylő feladat**.

4.4. Külső világ tevékeny megismerése

4.4.1. Célja

A környezettel való **ismerkedés** a kisgyermek születését követő, a fejlődését alapvetően befolyásoló, az életkor növekedésével egyre táguló, az ismeretszerzésben alapvetően mélyülő folyamat.

Az óvodai nevelés akkor valósítja meg célját, ha fejlesztési programját a gyermek környezetével kapcsolatos gazdag **tevékenységrendszerébe** ágyazza, figyelemmel a tapasztalatszerzés megannyi természetes élethelyzetének tudatos, tervszerű megszervezésére.

A környezet megismerésére nevelés elősegíti azt, hogy a gyermekek az őket közvetlenül körülvevő és a tágabb természeti, társadalmi környezetről olyan tapasztalatokat szerezzenek, amelyek az életkoruknak megfelelő, biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz, a **környezettel való aktív kapcsolat** tevékeny kialakításához nélkülözhetetlenek. Segíti a gyermek spontán és irányítottan szerzett tapasztalatainak feldolgozását, fejleszti értelmi képességeiket. A gyermeki megismerést az észleléses és motoros megtapasztaláshoz társított szóbeli értelmezés, a szimbolikus, fogalmi gondolkodás elemi szintjéhez közelíti. Így készítve fel az iskolai tanulásra.

A külső világ tevékeny megismerése lehetővé teszi a csoporthoz való **érzelmi kötődést**, kapcsolatépítést, a szülőföld szeretetének megalapozását, az emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeit, megtanítani ezek szeretetét és védelmét. A kapcsolatok kialakításának, ápolásának társadalmi szokásai, az együttélés normái biztosítják a kommunikáció képességének tudatos és a személyiség fejlődése szempontjából nélkülözhetetlen, érzelmi színezetű kialakítását, fejlesztését.

A gyermek a környezetéből szerzett ismereteit **játékában** felhasználja, átéli, folyamatosan gyakorolja, egyéb tevékenységeiben is **alkalmazza**.

A nevelési terület tartalma tehát minden, a gyermek környezetéből származó élményre, tapasztalatra, ismeretre kiterjed.

4.4.2. Külső világ megismerésének komplex jellege

A kisgyermek környezetéből szerzett tapasztalatait óvodába lépéskor az **otthoni környezetéből** hozza. Bár a források lehetnek sokirányúak, sokrétűek (például nagyszülők, bölcsőde, otthon és környéke, utazás, nyaralás, kirándulás stb.), a gyermek ismereteiben, környezethez való alkalmazkodásában, a kommunikatív képességeiben, a családi nevelésnek alapozó, döntő és a fejlődés folyamán **elsődleges szerepe** marad.

Az óvoda a maga környezetével, tevékenységrendszerével két fontos területen járulhat hozzá többletként a tapasztalatszerzés gazdagításához.

- egyrészt a "más" jellegű tevékenységek gazdag választékával (például szerepjáték, sport, zenélés, mesélés, stb.),
- másrészt a gyermekcsoport meleg, derűs nevelői attitűd sokszínű, minden gyermek számára biztonságot nyújtó feltételeinek biztosításával.

Fentiek eredménye és egyben célja is, hogy a **személyiségfejlesztés környezeti feltételeit kiegészítse**, tudatosan fejlesztő eljárásaival az óvodán kívüli nevelést kiegészítse, az esetleges hátrányokat **kompenzálja**.

A környezet megismerésének tartalmát négy, egymástól elkülöníthető, de a gyermekek **tapasztalatszerzésének irányításában elválaszthatatlan terület** biztosítja.

- a) a társadalmi és természeti környezet megismerése,
- b) környezetünk formai és mennyiségi viszonyai,
- c) környezetalakítás,
- d) környezetvédelem.

4.4.3. A külső világ tevékeny megismerésének részterületei

a) A társadalmi és természeti környezet megismerése: Társadalmi környezetükből a gyermekek rendelkezzenek koruknak megfelelő ismeretekkel a **családról**, szükségletéről, munkájáról, a családtagok külső és belső jogairól, az egymáshoz való viszonyról, az együttélés konkrét tapasztalatairól. Viselkedésüket jellemezze a szeretet, tisztelet, a részvétel, az őszinte együttérzés, az egymás problémái iránti érdeklődés, a segítő szándék, a megértés. A hároméves gyermek egoizmusa még természetes. El kell jutni hat-hét éves korig a "másik", a szeretett felnőtt, gyermek érdekében való lemondáshoz, a tolerancia és az önfegyelem nélkülözhetetlen kialakításához, a gyermek számára nem szimpatikus családtagok, rokonok, barátok, idegenek "elviseléséhez".

Az óvoda új környezet a gyermek számára. Fontos tehát e környezet megismertetése mind a tartalmát, mind a funkciókat, mind a hozzájuk való alkalmazkodás szokásrendjét illetően.

Az óvodai környezet kezdetben - a legkiválóbb pedagógiai tapintat ellenére is - nagy gondot, problémát jelenthet a gyermek számára. Ezért alapvetően fontos, hogy megismerése érzelmileg pozitívan hasson. Az érzelmi kötődés alapja a környezetismeret és -alakítás pedagógiai hatásai azzal, hogy általa a gyermek befogadóvá, kíváncsivá, érdeklődővé válik, biztonságérzete hamar kialakul.

A gyermekek ismerjék a felnőttek óvodai munkáját. Önálló vállalkozással, közreműködésükkel járuljanak hozzá maguk is környezetük ápolásához.

Szerezzenek tapasztalatokat az óvoda környezetében fellelhető, megfigyelhető felnőtt **foglalkozásokról** (kereskedelem, építkezés, erdő-, parktisztítás stb.).

Legyen tapasztalatuk az orvos, védőnő, betegellátás feladatairól. Ismerjék a gyógyszerek használatát, a baleset-megelőzést (tűz, víz, rozsdás vas stb.).

Tudják megnevezni az emberi testrészeket, ismerjék és gyakorolják önállóan tisztántartásukat, ismerjék érzékszerveiket, funkcióit, védelmét.

Látogassanak el közeli bölcsődébe, iskolába, beszélgessenek az ott szerzett tapasztalataikról.

Gyakorolják a helyes gyalogos közlekedést. Az óvodaudvaron szerezzenek tapasztalatot a "labirintusok"-ban való tájékozódásban, közlekedésben. Az ehhez nélkülözhetetlen reflexek kialakítása (testneveléssel, mozgással, zenei neveléssel történjék) fontos fejlesztési feladat.

A közlekedésre nevelés fontos szempontja a helyes viselkedés - a közlekedési morál megalapozása (udvariasság szülőkkel szemben is, köszönés, más utasok mozgásának figyelemmel kísérése, idős emberek megsegítése stb.) A városi gyermeknek a gépkocsival történő közlekedés miatt alapvetőek a hiányosságai e téren.

Ismerjék a közlekedési eszközöket. Az óvoda körül megtalálható lehetőségeket természetes környezetben, a nem elérhetőeket (például vízi, légi, vasúti stb.) filmről, öt éves kortól képről szemléltessük.

Figyeljék meg a **napszakokat**, gyakorolják az ehhez kapcsolódó tevékenységeket.

A természeti környezet megismerésére alapvető lehetőség az **évszakok** megfigyelésén keresztül kínálkozik. Az időjárás, a természet jellemzői, változásai, a színek, a fények, formák szépségei alapvető biológiai, ökológiai, fizikai, kémiai tapasztalatokra adnak lehetőséget.

A **növény- és állatvilág** megismerése fontos része a környezet megismerésére nevelés tartalmának. Védelmükre, gondozásukra nevelés elsősorban az élő állatokról szerzett, nagy élményerejű hatások miatt válhat sikeressé. Míg a növényeket, fejlődésüket óvodai környezetben jól lehet szemléltetni, az állatokat, (házi, vadon élők) kizárólag természetes környezetükben célszerű a gyermekekkel megfigyeltetni (például eredeti helyszín, videofilmek).

Mind a társadalmi, mind a természeti környezet ismereteinek tartalma akkor megalapozott, ha az a kisgyermek (óvodánként is nagy eltéréseket mutató) környezetének megfelelő, érzelmileg telített, élményhatású, az egyes gyermek számára konkrét tapasztalatokon alapul.

b) Környezettudatos nevelés

A környezeti nevelés általában a környezeti kultúra megélését és átadását jelenti. Az élő és élettelen környezetünkkel való harmonikus együttélést, életmódot, gondolkodást, viselkedésmódot, szokást és értékrendszert. Mindezek kialakítására legalkalmasabb az óvodáskor, mely ideális és fontos szakasza a környezeti nevelésnek, hiszen a szokások már a korai életszakaszban kialakulnak, s az egész életre szóló élmények, benyomások, szokások alapvetően meghatározzák a leendő felnőtt környezeti gondolkodását, környezet és természetvédelmi szemléletét és környezettudatos magatartását.

Célunk:

- Környezettel való "együttélésre" nevelés, ez magába foglalja a környezet tényleges védelmét is, egyben környezet kultúra közvetítése átadása: életmód, gondolkodás- és viselkedésmód, védelem, fejlesztés, okos és mértéktartó fölhasználás - ezeken keresztül a teljes személyiség fejlesztése.
- A környezet felfedezése, igényes, gondos alakítása, megóvása életünk minden helyszínén, a környezetkultúra fejlesztése.
- A környezet megóvására való nevelésen túl, a mindennapi problémák felismerése, életmódminták elemzése, a megoldások keresése, mely kiváló lehetőséget nyújt a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.
- A táplálkozási szokások, a szemét kezelése, anyag- és energiatakarékosság, a közös kirándulások, vetélkedők, különböző akciók az óvodában kiegészítik és összefűzik az egyes nevelési területeket, így segítik a komplex személyiségfejlesztést.

Óvodapedagógusi feladataink a környezetvédelem – környezettudatos nevelés területén:

- A gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, kíváncsiságára, megismerési vágyára, sokoldalú érzékelésén alapuló érdeklődésére építés.
- A természeti, és szűkebb lakókörnyezetükhöz fűződő pozitív érzelmi viszony kialakítása.

- Több érzékszervre ható, és cselekvés közben felfedezett környezeti tapasztalatszerzés feltételeinek megteremtése, a spontán szerzett tapasztalatok rendszerezése, bővítése mellett ezek különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlásának biztosítása.
- Tanulási készségeket, képességeket meghatározó részfunkciók tudatos fejlesztése
- Alkalmi, folyamatos megfigyelés, gyűjtés, szimulációs játékok közben.
- A környezet megismerésének komplex-integrált tevékenységsoraiban a spontán és irányított beszélgetéssel, önkifejező törekvések segítése, anyanyelvi-értelmi nevelés megvalósítása.
- A gyermekek önálló véleményalkotási, döntési képességeinek fejlesztése a kortárs kapcsolatokban és a környezet átalakításában.
- A beszélő környezet megteremtése, a természetes beszéd és kommunikációs kedv fenntartása, ösztönzése és a gyermeki kérdések támogatása.
- Olyan jeles napok, településünkhöz fűződő néphagyományok, multikulturális elemek beépítése az óvodai életbe, amelyek érzelmileg gazdagítják gyermekeink óvodai életét, fejlesztik az erkölcsi tulajdonságaikat, megalapozza szokás és normarendszerüket.
- A családi tárgyi kultúra értékeinek megismerése, beépítése a napi gyakorlatba.
- A szülők környezettudatos magatartásának befolyásolása, bevonásuk a környezet megfigyelésébe, átalakításába

Környezetvédelem – környezettudatos nevelés területei:

- Környezetünk tisztasága, szennyezettsége. A lakóhely levegőjének, vizeinek tisztasága, szennyezettsége, a szennyezés hatása az emberre és az élőlényekre. A megelőzés, a védekezés lehetőségei. Folyamatos megfigyelések, egyszerű vizsgálatok, kísérletek a levegő, a víz, a talaj tisztaságáról. Egyszerű eljárás a víz tisztítására, szűrésére. Levegő, víz, talajvizsgálat érzékszervekkel és egyszerű vizsgálóeszközökkel
- A víz megjelenési formái a természetben. Séta vagy kirándulás. A tapasztalatok rajzos rögzítése. A különböző csapadéktípusok vizsgálata.
- A közvetlen környezetben előforduló növények megfigyelése.
- Elemi ismeretek a növénygondozásról.
- A termesztett növények megfigyelése.
- Növényi táplálékaink, zöldségek és gyümölcsök szerepe az egészséges táplálkozásban.
- A környezet változásainak hatása a növények életére.
- Növények gondozása.
- Az udvar és a közeli park növényzetének vizsgálata. Egyszerű vizsgálódások az életfeltételek bizonyítására.
- A közvetlen környezetben előforduló állatok megfigyelése.
- A vadon élő, a tenyésztett és a kedvtelésből tartott állatok élete közötti különbség.
- Az állatok viselkedésének megfigyelése, összehasonlítása.
- Madarak megfigyelése. Kedvenc hobbi vagy háziállatok bevitele a csoportba

- A környezetben előforduló anyagok tulajdonságai. Mérhető és nem mérhető tulajdonságok. Az anyagok csoportosítása. Az anyagok tulajdonsága és felhasználhatóságuk közötti kapcsolat. A tulajdonságok (alak, szín, felület, alaktartás, összetenyomhatóság, illat, íz, hang, stb.) megtapasztalása.
- A környezet szervezetünkre gyakorolt leggyakoribb ártalmas hatásai.
- A környezet változásainak hatása életünkre.
- Az egészséget károsító szokások kialakulása, veszélye, felkészülés az elutasító magatartásra.
- A gyerekek helyes napirendjének kialakítása.
- Helyes viselkedés a természetben. Az ember szerepe a környezetben élő más élőlények életfeltételeinek alakításában. Tetteink következményeinek kutatása. Séta, kirándulás alkalmával a helyes viselkedés tudatos alkalmazása.
- Különválogató hulladékgyűjtés jelentőségének felismerése és szükségességének belátása. Elhasznált elemek, papír, komposztálható hulladék elkülönített gyűjtése
- A gyalogos közlekedés szabályai. A biztonságos tömegközlekedés. Szárazföldi, vízi, légi közlekedés. A közlekedés környezetszennyezése. Környezetbarát közlekedés. Kerékpáros közlekedés, táblák, lámpák, útburkolati jelek megismerése.
- Gyűjtések: kukoricacsuhé, tobozok, fűzfavessző, kövek, fakérges, stb., gyűjteménykészítés, rendezés.
- Környezetbarát fogyasztási szokások, hulladékkezelés, víztakarékosság.
- A természettel kapcsolatos élményeiket, kirándulások alkalmával megfigyelt, környezettel kapcsolatos emlékeiket felidézzék, és azokat festményekben, rajzokban ábrázolják, illetve a természetben talált időjárással és annak változásaival kapcsolatos dalok, versek felidézése,
- Megismertetni a gyermekeket a szabad levegőn való mozgás örömeivel, és fontosságával.

Környezetvédelem – környezettudatos magatartás

- A környezetvédelem a környezet ismeretén, megbecsülésén, megóvásán alapul, ehhez szükséges a természethez való pozitív érzelmi viszony, mely magába foglalja a tiszteletet mind a természeti, mind a társadalmi környezet iránt.
- A környezetalakítással és a munkatevékenységgel szorosan összekapcsolódik.
- Fontos nevelési feladat, hogy a gyermekek védjék az élő környezetet, gondoskodjanak életfeltételeik biztosításáról, ne rongálják, ne pusztítsák azt.
- Tudják és tartásukban, hogy minden élőlénynek joga van az élethez.
- A jövő környezetét a jelen óvodásai fogják alapvetően meghatározni, ezért nagyon fontos az óvoda minden dolgozója és a szülők mintaadó környezetvédő magatartása.
- A környezetvédelem kiterjed az idősek tiszteletére, a kisebbek, gyengébbek védelmére, a felnőttek munkájának megbecsülésére. Ez a környezetvédő magatartás kialakulásának feltétele.

c) Környezetünk mennyiségi és formai viszonyai (matematikai nevelés)

A környező valóság fontos jellemzői a formai és mennyiségi viszonyok. Amikor a környezet megismeréséről beszélünk, **fontos alapelvként** kell leszögeznünk, hogy a tárgyak, jelenségek tulajdonságai nem korlátozódnak például színük, ízük, halmazállapotuk milyenségére, hanem alapvető jegyeik közé tartoznak formai, mennyiségi jellemzőik is.

Másik fontos alaptétel, hogy a környezet változásainak megfigyelése el sem képzelhető matematikai alapismeretek nélkül. A természeti és társadalmi változások észlelése befolyásolásukra és megváltoztatásukra irányuló emberi tevékenység alapját képezi. Ezért nem célszerű merev didaktikai egységként elkülöníteni a környezet megismerésére nevelés komplex feladatkörében.

Lényegében minden matematikai fejlesztő tevékenység **integrálható** a megfigyelésre szánt jelenség, illetve tárgy tapasztalati rendszerébe.

A matematikai tapasztalatszerzés tehát **természetes környezetben** a legeredményesebb.

Jól fejleszti a gondolatok tevékenységgel, szóval történő **kifejezését**. A közös feladat közös élményt jelent a gyermek számára, ezzel is erősítve a csoporttudatot, miközben az egyéni feladatmegoldás egyéni sikert biztosít., mely növeli a feladatvállalási kedvet, segíti az önkontroll kialakítását.

A **matematikai nevelés** hozzájárul a gyermek külvilágról szerzett **tapasztalatainak feldolgozásához**.

A gyermekek természetes környezetben végzett megfigyeléseik alkalmával vegyék észre, hogy a tárgyak, személyek, halmazok **összehasonlíthatók**, szétválogathatók tulajdonságaik szerint, illetve saját szempontok alapján. Végezzenek sorbarendezést, megnevezett mennyiségi tulajdonságok, felismert szabályok szerint.

A számfogalom megalapozására végezzenek mérési, összemérési feladatokat mennyiségekkel, halmazokkal, különböző egységekkel.

A gyermekek szerezzenek tapasztalatokat a **geometria körében** (például építéssel, síkbeli alkotásokkal stb.). Jussanak el a geometriai formák felismeréséig.

A tükörrel való tevékenység, **mozgások tükör előtt** fontos feltételét képezik a téri percepció kialakításának. Minden alkalmat meg kell ragadni a fejlesztésre más területeken is (például testnevelés, rajzolás stb.), hogy a gyermek egyaránt jól tájékozódjék térben és a síkban ábrázolt világban.

A **matematikai nevelés anyagát tehát elsősorban nem elvont "ismeretek" alkotják**. A környezet megismerése során szerzett élmények, tapasztalatok matematikai tevékenységek lehetőségének tárházát kínálják a nevelés számára. Rendkívüli fejlesztő hatását az önálló - minden gyermek számára egyénileg biztosítható - problémamegoldás

fokozza, az egyéni fejlődésről kapott objektív információ segíti az óvodapedagógust a nevelési, fejlesztési elképzeléseinek differenciált kialakításában.

d) Környezetalakítás

A környezet megismerésére nevelés alapvető célját akkor éri el, ha a gyermek a tapasztalatokra épülő ismereteit gyakorolhatja, alkalmazhatja.

A tárgyról, jelenségekről szerzett benyomásokat - ha azok érzelmileg megalapozottak - a gyermek tovább éli, átrendezi. A gyakorlás legtermészetesebb módja a szabad, kötetlen **játéktevékenység**. Fontos szempont, hogy az óvodában az alkotó fantázia mozgósítására állandó kézközben legyenek az eszközök.

A gyakorlás másik **módja a természetes élethelyzetben történő környezet-átalakítás**. Az óvodai élet folyamán sok alkalom nyílik arra, hogy a napirendben, a csoport életében gyakori **tevékenységváltáskor** a tárgyi **környezetet átalakítsuk**.

Minden ilyen jellegű tevékenységbe célszerű a gyermekeket bevonni.

Rendszeres környezetalakítást végez a gyermek akkor is, amikor **munkajellegű tevékenységével** hozzájárul a csoport rendjének helyreállításához. A csoportért végzett munka minden gyermekre kiterjedő alakító tevékenység, mely a hasznosságon túl esztétikai értékeket is képvisel.

A munkajellegű tevékenység fejleszti a **szükséges készségeket**. A gyermekek megtanulják a legszükségesebb eszközök, szerszámok célszerű használatát, miközben tapasztalatot szereznek a munkaszervezésről elemi fokon.

Az óvodában a munka elsősorban a csoportért végzett tevékenység. Tartalmazza: a naposságot, az alkalmasszerű munkát, a növény- és állatgondozást.

Ezzel hozzájárul a gyermekek közötti társas kapcsolatok alakulásához, a csoportért végzett tevékenység értelmének, szükségességének és örömeinek felfogásához, átéléséhez. Lehetővé válik általa a kitartás, a felelősségérzet, a kötelességteljesítés gyakorlása. Miközben alakul a gyermekek önértékelése és ezzel együtt a csoport értékelése is.

Mivel a gyermekek munkáját a környezet szükségessége indokolja, annak eredményessége mindenki számára érzékelhető. A tevékenység nevelőereje nagy hatású, mert erősíti a gyermekben a munka játéktól eltérő jegyeit, ízlésformáló hatásával fejleszti esztétikai alkotóképességüket.

4.4.4. Feladatok

a) Az óvodai nevelés akkor éri el célját, ha a környezet megismerésének óvodai feladatai a gyermek **otthoni, óvodán kívüli tapasztalataira épülnek**. Ezért az óvodapedagógus alapvető feladata, hogy feltárja, ismerje a gyermekek családi hátterét,

szokásrendszerét. Az óvodai nevelés - optimális esetben - a fentieket tudatosan felhasználja, beépíti fejlesztési programjába. Ugyanakkor segíteni kell a családi nevelést az **otthoni "folytatásban"** is. Az óvodapedagógus ezért szorosan működjön együtt, nyújtson jó példát, kínáljon ötleteket, adjon az óvodai életbe - a szülők igényétől függően - betekintést a gyermek tevékenységeinek, viselkedésének megismerésére. A JMK óvodában a napirend zavarása nélkül (alvás, étkezés, foglalkozás) bármikor bent játszhat a szülő a gyermekekkel.

b) A környezet megismerésére és átalakítására nevelés nem szorítkozhat "oktatási-tanulási-tanítási", úgynevezett didaktikai helyzetekre. A mesterségesen szervezett szituációnál elevebb élményt biztosíthatunk a természetes környezet eredeti feltárásával, tanulmányozásával. Ezért fontos feladat, hogy a társadalmi, természeti környezet megismerésére, a környezet védelmére stb. mesterséges, „mesterkelt” szituációban alkalmazott, absztrakt eszközök korai használata helyett a kisgyermek eleven, élő, pezsgő, változásaiban gazdag, **eredeti környezetben** gyűjtse élménybe ágyazott tapasztalatait.

c) A tapasztalatszerzés cselekvően átélt, érzelmileg színezett tevékenységihez minden gyermek számára biztosítsunk eszközöket. Az eszközök kiválasztásának szempontjai közül a JMK programban külön hangsúlyt kapnak a **természetes alapanyagú eszközök**. Az esztétikai, célszerűségi szempontok érvényesítése mellett hatásukat fokozhatja, hogy a környezetben megtalálhatóak (például: gesztenye, termények, stb.), s önálló alkotásra is serkentenek.

A tanulásban felhasznált eszközöket, illetve azok megfelelőjét a gyermekek játékaiban - a nap bármely szakában - felhasználhatják.

A környezet megismerésére nevelés tartalmát a funkcióba ágyazott ismeretek bemutatásával, érzékeltetésével célszerű tervezni, szervezni.

Fentiekből következik, hogy a környezetismeret négy fő területe csak **komplex** módon és az óvodai élet **folyamatában** valósítható meg.

Az óvodapedagógus alapvető feladata, hogy e nevelési terület bármilyen kérdéséről van szó, az ismeretelsajátítás folyamatában mindvégig kiemelkedő szempont marad a környezethez való alkalmazkodás, a helyes viselkedés, melyet a pozitív minta megerősítésével, a jó kiemelésével, sok-sok dicsérettel, buzdítással alakítunk.

4.4.5. Munka jellegű tevékenység

A szociális tanulás, a szocializáció egyik hatékony formája a munka, amely az óvodáskorban munka jellegű tevékenységekben fejeződik ki.

Gyermekeink sokáig nem tesznek különbséget munka és játék között, a munka óvodáskor végéig játékos jellegű marad, egyrészt, mert legfontosabb tevékenységük a játék, másrészt mert a felnőttek munkáját játékban utánozzák.

Ahogy egyre több olyan tevékenységet kérünk gyermekeinktől, amelyek már nemcsak örömet jelentenek, hanem felelősséggel is járnak, úgy alakul bennük a kötelességtudat. Önállósodnak, nem utolsósorban mások érdekében is képesek lesznek lemondani pillanatnyi játékukról.

A személyiségfejlesztés fontos eszköze minden munka jellegű tevékenység. Ilyenek az önállósodást segítő tevékenységek: az elvállalt naposi munka, kertünk, csoportszobánk növényeinek gondozása, csoportszobáink díszítése, tisztaságának, rendjének – mint mások munkájának – megbecsülése, apróbb alkalmi megbízatások vállalása és teljesítése.

Szem előtt tartjuk, hogy a gyermeki munka örömmel, szívesen végzett aktív tevékenység.

Célunk:

- A gyermekekben olyan tulajdonságok kialakítása, hogy szívesen és örömmel tevékenykedjenek és az elvégzett munkát meg is tudják becsülni.
- A gyermekek megismertetése az egyszerű munkafolyamatokkal, munkájuk értelmének megtapasztalása.
- A munkavégzéshez szükséges képességek, készségek fejlesztése.

Óvodapedagógusi feladataink a munkajellegű tevékenységek terén:

- Fontosnak tartjuk, hogy kezdetben a játékból nőjön ki olyan tevékenység, amelyben a rendszeretet (pl. a játékok rendezettségének igénye) és vele együtt a kötelességtudat kialakuljon – pl. ha egy játékra már nincs szükség, illik a helyére tenni, így vigyázzuk épségét.
- Biztosítjuk a gyermekek számára elfogadható munkalehetőséget, annak elvégzése során a gyermeki önállóságot.
- Tudatos szervezéssel úgy alakítjuk a gyermekek napirendjét, hogy kellő hely, idő, eszköz álljon rendelkezésükre.
- Kialakítjuk a munka jellegű tevékenységekkel kapcsolatos szokásokat
- A gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségeket, tulajdonságokat alakítunk ki, amelyekkel képesek a gyermekek saját szükségleteik kielégítésére, az együttműködést kívánó feladatok elvégzésére.
- Példaadásunkkal, helyzetteremtésünkkel kialakítjuk, erősítjük, fejlesztjük az erkölcsi tulajdonságokat.
- Tervezzük a különböző típusú munkajellegű tevékenységeket, biztosítjuk azok feltételeit.
- A játékon keresztül biztosítjuk, hogy gyermekeink gyakorolják az öltözködést, a tisztálkodást és ezúton is önállósodjanak.
- Fontos számunkra, hogy aki már kellő önállóságra tett szert, tudjon segíteni társainak. Sok elismerő, buzdító dicséretet tartunk szükségesnek a sikeres fejlődés

érdekében, hogy bátran merjenek, akarjanak helyesen cselekedni. Elsősorban finommozgásuk, kitartásuk fejlődését várjuk.

- Fontosnak tartjuk, hogy a döntés jogát és felelősségét csak akkor vállaljuk át, ha muszáj, arra szoktatjuk gyermekeinket, hogy
 - tudják felmérni, mire képesek,
 - fedezzék fel, ha egyedül nem boldogulnak,
 - fogalmazzák meg, miben kérnek segítséget
- Úgy értékeljük a tevékenységeket, hogy az konkrét, saját magához mérten fejlesztő, buzdító, megerősítő legyen, a gyermekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez.
- Tanítjuk a saját és mások munkájának a megbecsülésére.
- Megtanítjuk a gyermekeket, hogy vigyázzanak saját tulajdonú tárgyaikra, becsülik azok értékét és épségét, vigyázzanak a közös tulajdonú tárgyakra, dolgokra, mint értékre.
- Képességeik szerint bevonjuk a gyermekeket a kerti munkába, a növények gondozásába, a csoportszoba, az öltöző, a mosdó rendjének és tisztaságának megóvásába.
- Megismertetjük a legfontosabb munkaeszközöket (seprű, hólapát, szemétlapát, öntözőkanna, gereblye, kalapács, olló) és segítségünkkel ügyesen használják azokat.
- Az eszközhasználat révén megtanulnak eligazodni környezetük térbeli viszonyai között és tapasztalatokat szereznek.
- A szülőkkel való együttnevelés során tájékoztatást adunk a munkatevékenységek nevelő hatásairól, közösen megkeressük az otthoni lehetőségeket, amelyekkel a szülők megéreztetik a gyermekek családban való segítő szerepét, munkadélutánokat szervezünk azzal a céllal, hogy ráérezzenek az együttes tevékenység örömeire, értékére.
- Különösen figyelünk az eltérő fejlődésű gyermekek munka jellegű tevékenységeire.

Képességfejlesztési lehetőségek a munka jellegű tevékenységekben

- akarati tulajdonságaik – türelem, kitartás; céltudatosság, felelősségérzet, közösségi magatartás, önállóság, kötelességérzet, munkaszeretet alakítása,
- alakul együttműködő képességük, cselekvő és feladatmegoldó képességük, a segítő munka örömeinek átélése,
- gondos, pontos munkára nevelés,
- egymás és mások munkájának megbecsülése, az emberi munka fontosságának átélése,
- állóképesség, teherbíró képesség, fizikai erőnlét fejlesztése,
- a tevékenységek időrendi sorrendjének, a munkafolyamatok sorrendjének felismerése;
- finommotorika fejlesztése, manipulatív képességek, tapintásos észlelés fejlesztése;
- mozgásfejlesztés, szem – kéz, szem – láb koordináció;
- testrészekkel ismerkedés, testfogalom, testséma fejlesztése, testi koordináció;

- téri irányok fejlődése, tér mozgásos észlelésének fejlesztése;
- verbális fejlesztés,
- vizuális fejlesztés – szemmozgás fejlesztése, szem fixációs működése, vizuális memória – ritmus, zártság, esztétikai érzékük alakítása,
- alaklátásuk, formaállandóságuk fejlesztése.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

- Az önkiszolgáló tevékenységet teljes önállósággal végzik.
- Környezetük rendjére, ezen belül saját holmijukra, és azok rendezettségére figyelnek.
- Szívesen vállalnak alkalmoszerű feladatokat, egyéni megbízásokat, azok elvégzésében önállóak.
- Segítenek társaiknak.
- A gyermekek önállóan végzik a naposi feladatokat (terítés, asztalleszedés, asztaltörlés, terítőhöz hajtogatása, a morzsák felsöprése, a játékok esztétikus elrendezése, az udvari játékok ki- és behordása, virágöntözés).
- Segítenek a terem díszítésében, átrendezésében. Tevékenységváltás folyamán tárgyi környezetüket igényeiknek megfelelően alakítják.
- Különböző megbízásokat önállóan, szívesen ellátnak.
- A kerti munkában segítenek.
- A környezetükben lévő növényeket óvják, az emberi gondoskodás igényét érzékelik.
- A gyermekek szeretnek közösen dolgozni. Segítenek önmagukon, észreveszik, ha valamit meg kell csinálni.
- Megtanulják a legszükségesebb tárgyak, eszközök célszerű használatát, tapasztalatokat szereznek a munkatervezésről, munkamegosztásról.

4.4.6. A tevékenységben megvalósuló tanulás

A tanulás áthatja a gyermek valamennyi tevékenységét, hiszen mindazt tudni szeretné, amit a környezetében lát, hall, tapasztal. Leginkább a játékban mérhetjük le, hogy a szerepek, cselekvések, mozgások, viselkedések milyen módon alakítják személyiségét, amely elsősorban a tanulás eredménye. A játék és a tanulás óvodáskorban összekapcsolódik.

Valljuk, hogy a játék az óvodai tanulás legfontosabb színtere, komplex formában jelenik meg benne a motoros – szociális – verbális tanulás, a szociális és az intellektuális tanulási képességek fejlődésének elsődleges terepe.

Óvodáskorban a tanulás még nem szándékos, minden érdekli a gyermeket, ami körülötte él, mozog, megfogható. Érdekli, hogyan lehet kapcsolatot teremteni társaival, felnőttekkel, kivel hogyan lehet együttműködni, kivel hogyan illik viselkedni. Mindebben sokat segítenek a környezetből vett tapasztalások.

Gyermekeink tanulási folyamata cselekvő aktivitásokban alakul, sok érzékszerven keresztül ható tapasztalást igényel. Ettől várható emlékezetük, gondolkodásuk fejlődése, figyelmük egyre tartósabbá válik, aminek révén többen eljutnak a szándékos tanuláshoz.

A kisgyermek tanulása a saját maga által meghatározott játékon keresztül történő megismerés eredményeként, saját, közvetlen, aktív részvétele útján valósul meg. A gyermekek a tevékenységek során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek.

Célunk:

- Az attitűdök, kompetenciák erősítése, képességeiknek olyan szinten történő fejlesztése, amely a teljes személyisége alakulásában megfelelő alap lehet.

Óvodapedagógusi feladataink a tanulási tevékenység terén:

- Tanulást támogató környezetet teremtünk, építünk a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.
- A gyermek érzelmi beállítottságára, önkéntelen figyelmére támaszkodva biztosítjuk a folyamatos tanulást az egész óvodai nap folyamán, amelynek színtere a természetes környezet.
- Változatos és élményszerző párhuzamos tevékenységek felkínálásával, a gyermekekkel közösen fedezzük fel a világot, biztosítjuk az utánzásos, mintakövetéses tanulási lehetőségeket.
- Biztosítjuk a gyermekek számára a tapasztalatszerzési lehetőségeket a játékban.
- A gyermekek számára érthető, követhető szokások gyakorlásával a kulturált viselkedés tanulását célozzuk.
- Segítjük a gyermekeket a cselekvő aktivitásuk révén jelentkező problémáik megértésében és megoldásában – ezek a lehetőségek a gondolkodás fejlődését eredményezhetik.
- A komplexitás elvének érvényesítésére törekszünk a tanulási folyamatban.
- Kiemelten fontosnak tartjuk a cselekvéses tanulást és az óvoda gyermekek képességeinek fejlesztését.
- Minden gyermeki kérdésre válaszolunk. Arra törekszünk, hogy a gyermekek is tudjanak válaszolni kérdéseinkre. Fontos számunkra, hogy ne csak felelgetésre épüljön a kapcsolat, hanem érzelmekre, értelemre alapozott közös beszélgetésre, amelyben a kölcsönösség, az empátia, az érdeklődő tanulni vágyás is jelen van. Fontos, hogy gyermekeink értékelő-, ítélőképessége is fejlődjön a véleménycserékben.
- Egyéni képességekhez mért fejlesztő játékaikkal segítjük a játékos tanulást, a szükséges differenciált fejlesztés megvalósítását. A fejlesztés soha nem direkt módon történik
- A szülőkkel való együttnevelés során felhívjuk figyelmüket, hogy ők is a játékot tekintsék az elsődleges tanulási lehetőségnek, az ismeretszerzésre. Sokféle együttesen átélt élményt biztosítsanak, a gyermeki kérdésekre adjanak választ, olyan feltételeket is teremtsenek, amelyek alkalmasak a gyermeki önmegvalósításra (pl.: új játék vagy bármi, ami készíthető önálló felfedezésre).

- Lehetőséget kínálunk a gyermekek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömét, teljesítménykényszer nélkül gyakorolhatják az egyes tevékenységeket.
- A szülőkkel folyamatosan együttműködve segítjük a gyermekek képességeinek fejlődését.
- Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekeink esetében hangsúlyozzuk a preventív szűrésre épülő korrekciós fejlesztést, felzárkóztatást, a hátrányok kompenzálását.
- Nagy figyelmet szentelünk az eltérő fejlődésű gyermekek –tehetséges, sajátos nevelési igényű gyermekek- tanulási képességeinek fejlesztésére.
- A tanulás irányítása során, személyre szabott pozitív értékeléssel segítjük a gyermekek teljes személyiségének fejlődését.

Képességfejlesztési lehetőségek a tanulásban

Fejlődnek:

- értelmi képességeik: emlékezetük, figyelmük, logikus gondolkodásuk, analízisük – szintézis, fogalomalkotásuk, ok – okozati összefüggések felfedezésének képessége, érzékelésük, feladattartásuk, feladattudatuk,
- mozgásuk, finommototikájuk,
- verbális képességeik, beszédkultúrájuk,
- ítélőképességük,
- percepciójuk,
- közösségi érzésük, emocionalitásuk, akarati tulajdonságaik, önfegyelmük, kitartásuk,
- a gyermekek szívesen vesznek részt együttes tapasztalatok, élmények szervezésében,
- hozzászoknak a reális értékelési módhoz,
- önállóságuk, kitartásuk, feladat- és szabálytudatuk, kommunikációs képességeik.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

- Folyamatosan fejlődnek a gyermekek tanuláshoz szükséges képességei. Különösen jelentős a változás a térpercepció fejlődésében, a téri tájékozódásban, a testséma kialakulásában. Megjelenik a szándékos figyelem, növekszik a figyelem tartalma, terjedelme. Az önkéntelen emlékezeti bevésés, felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés, felidézés – kezdetben a fejlesztő játékok révén, később a tanulás más területein is. Ahogy növekszik és mélyül a tapasztalás, úgy nő a megőrzés időtartama.
- Fejlődik feladattudatuk a feladatok megértésében, a feladattartásban, az önállóságban és kitartásban. Egyre több szabályt értenek és képesek ezekhez alkalmazkodni. Ismerik a viselkedés alapvető szabályait.
- A gyermekek egyéni képességeiknek megfelelően tudnak következtetni, ítéleteket alkotni, összefüggéseket felfedezni.

- Bizonyos feladatokat önállóan el tudnak végezni. A foglalkozásokon kialakult forma szerint tudnak viselkedni, helyes testtartással ülni, jelentkezni, türelmesen végighallgatni egymást.
- Tudják kölcsönös megértéssel, segítőkészséggel értékelni egymás megoldását. Érdeklődéssel, aktívan vesznek részt a tanulási folyamatban.

4.5. A gyermek és az esztétikum

4.5.1. Az esztétikai nevelés célja

A gyermekek **otthoni** környezetükből **nagyon eltérő** tapasztalattal, ízlést alapozó élménnyel kerülnek az óvodába. A gyermekek esztétikai nevelése, mint minden más nevelési terület - az intézményes nevelés keretei között és a spontán környezeti hatások mellett - tudatos nevelői tevékenység. **Célja a tapasztalat- és élménynyújtás**, amelynek segítségével a környező, objektív világ a kisgyermek számára érzéki síkon megfoghatóvá válik és képessé teszi a gyermeket a valóság esztétikai felismerésére, befogadására, megvalósítására és létrehozására.

Az óvodapedagógus céltudatosan vezeti a gyermeket a környezet iránti nyitottság és az ezzel szorosan összefüggő szemlélet birtoklása felé. Tágabb értelemben mindez annyit jelent, hogy teret és lehetőséget ad az életkori sajátosságokból fakadó **szárnyaló** gyermeki **kíváncsiságnak, fantáziának**.

Szűkebb értelemben: felkínálja a gyermek számára mindazon **lehetőségeket**, amelyek nevelői mintakövetésből, mint bő forrásból, az imitáció igényét magában rejtő motivációs bázisból adódnak. Az **óvodapedagógus** - maga is nyitott személyiség lévén - a gyermek számára **modellként** mutat mintát a sokszínűség, az alkotó kíváncsiság kielégítésére, a világ maguk számára való kitágítására, önnön igényeinek gazdagítási lehetőségeire. Így az esztétikai élmények iránti vágy megalapozása fontos feladata egész óvodai nevelésünknek.

A kisgyermekkorban az esztétikai tevékenységek iránt való vonzódás spontán, csak a hajlam adott és a csírája annak a képességnek, amely egyre szándékosabbá válik. Fontos, hogy a gyermekek ebben a fogékony életkorban kapjanak lehetőséget és ösztönzést a **környezettel** való helyes, **értékes** kapcsolatteremtésre, mikor fogékonyságuk, eredetiségük, ízlésviláguk még tiszta. Ennek megvalósítása hosszú és **társas folyamat**. A felnőttek és gyermekek együttlétekor alakul a látás és ábrázolás, mozgásérezlelés és saját mozgás harmóniája. A világ érzékelésének érdekes lehetőségei például: a hangélménytől - befogadástól - hangadásáig - mozgásig, a látványtól - befogadástól - mozgásig, mozgástól - ábrázolásig terjedő út.

A felnőtt vezeti rá a gyermeket arra, hogy képessé váljék belevetíteni környezeté mozgásaiba, formáiba, hangzásaiba saját mozgásait, hangadásait s mindezek mozgatórugóját: **érzelmeit**.

A környezet esztétikai élményeinek forrása a beleérző képességen túl a **szimbólumalakítás**, mely jól nyomon követhető a kora gyermekkorban. Ennek igénye **életkori sajátosság**. A gyermekek nemcsak cselekvő-szervező, felismerő-értelmező, de átélő-képzelő, tehát szimbolizáló képességgel is rendelkeznek elemi fokon. A szimbólum nemcsak érzékletes kép intuícióval és intellektuális tartalommal, hanem önmagában is értéket képvisel - **eleven viszonyulás**, tehát érzelmeket hív elő.

A gyermek ezért esztétikai tevékenységben is szívesen részt vesz, attól függően, hogy lehetőséget, segítséget kap-e és szabadon választható tevékenységekben **gyakorolhatja-e**, újraélheti-e élményeit.

A kisgyermekkorai esztétikai nevelés **komplex hatásrendszere segíti**:

- a világról alkotott kép befogadását, újraalkotását,
- az önálló - kisgyermekkorban indirekt módon alakított -, produktív szemlélet kitágítását,
- ismeretszerzést - miközben alakul önmaga kifejezése és megismerése is,
- a világ jelenségeinek megfigyelését mint a további ismeretszerzés alaplehetőségét,
- érzelmi biztonságot nyújtó légkörben a természeti és társadalmi esztétikai tevékenységek élményét.

Az összetett esztétikai nevelési folyamat a gyermek spontán, eredeti beszéd-énekmozgás-képi kifejezés hajlamaira épít. Ezért a gyermek környezettel való viszonyának formálása a gyermeki fogékonyság alakítása.

Legfőbb feladat a speciális, különböző tevékenységeknek megfelelő képességfejlesztés a játékosság kereteiben.

A komplex esztétikai nevelés **személyiségfejlesztő hatása** a nevelés és fejlesztés egyéb területeibe is beágyazódik - a JMK program alapvető céljának megfelelően.

4.5.2. Az esztétikai nevelés tartalma

A gyermek esztétikai nevelését elsősorban azoknak a környezeti hatásoknak a rendszere biztosítja, amely körülveszi, amelyben tevékenységrendszere zajlik.

E tekintetben **két fontos** terület játszik szerepet az intézményes nevelésünkben:

- **az irodalom, zene, vizualitás mint a fejlesztés területei,**
- **a környezet esztétikája.**

A gyermek napi folyamatos tevékenységeiben az egyes részterületek nem választhatók el egymástól mereven, mind érzékelésben, mind az észlelésben át- meg áthatják egymást, mintegy felerősítik érzelmi hatásaikat.

A fejlesztés területei

a) **Mesélés-verselés.** Az óvodáskorú gyermek életkorának megfelelő irodalmi műfajok: **a vers és a mese.** A verselés és mesélés **élmény** a kisgyermek számára. Irodalmi nevelésről csak akkor beszélhetünk, ha a gyermek szereti a verset, a mesét, ha örömet okoz neki, ha kéri, várja az újabb és újabb élményt.

Kezdetben a gyermek befogadó s az óvodapedagógus az előadó.

Mivel az irodalom közege a nyelv, ezért lényeges, hogy nyelvileg tiszta és **esztétikailag értékes** mesét, verset halljanak a gyermekek (népi mondókák, népmesék, jelentős költők, írók művei).

A mesélés és a verselés emberi kapcsolatokra tanít, erkölcsi tartalma van, belső indulati élményeket közvetít. Érdeme, hogy egyértelműen fantáziából teremtett, fantáziafoglalkoztató és a valósággal történő összeütközésnek még a lehetősége sem merül fel.

Sajátosságai:

- a gyermek nem is tart rá igényt, hogy "igaz" legyen,
- szereplői sajátos személyek,
- sajátos környezetben játszódnak,
- történéseik meseszerűek,
- meseszerű fordulatokkal.

A gyermek szívesen lép át a rendkívüliségbe, kettős tudattal éli meg meseélményeit, képzeletbeli beleélése segíti és megalapozza a műalkotás befogadását.

A mese oldja a szorongást, belső képteremtésre tanít.

A **fejlődési vonal:** kezdetben dal, mondókajáték, később állathangutánzó és felelgetős mesemondókák halmozó és láncmesék, versek, verses mesék, majd fokozatosan hosszabbodó prózák.

Az **előadásmód** fő szabálya: a beszéd zenei elemeinek érvényesítése. Az élő mesét jól kiegészítő eszközök a bábozás, dramatizálás, drámajátékok.

Fontos szempont, hogy az óvodapedagógus **naponta többször** kezdeményezzen verset, mesét a gyermekek kérésének, érdeklődésének megfelelően, életkori sajátosságok figyelembevételével. Az óvodán kívül szerzett élményeket (tévé, lemez, video stb.) ne tiltsa ki az óvodai életből, hanem - ha esztétikailag elfogadható - építse be, használja fel a csoport közös élményének kialakításában.

Az irodalmi nevelés akkor éri el fejlesztő hatását, ha a gyermekből mint "befogadóból" maga is "előadóvá" válik, s az élmény, a gyakorlás hatására játékában, nyelvi kifejezőképességében, egyéb esztétikai területeken is fejlődés tapasztalható.

b) Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc: Az óvodai zenei nevelés a gyermekeket élményhez juttatja, felkelti zenei érdeklődésüket, formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat. **Megszereteti a gyermekekkel** az éneklést, az énekes játékokat, és szoktatja őket a szép, tiszta éneklésre. **Fejleszti** a gyermekek zenei **hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét, mozgáskultúráját.**

A zenei élmény serkenti a gyermekek képi és irodalmi alkotások iránti esztétikai kíváncsiságát, alkotókedvét, megalapozza a zenei anyanyelv kialakulását.

Zenei élményeket szereznek a gyermekek játék közben spontán kötött, kötetlen keretű szervezett foglalkozásokon a JMK óvoda zeneszobájában, egyéni érdeklődés alapján.

A zenei nevelés programja 3 éves kortól 6-7 éves korig a kori sajátosságok figyelembevételével átgondolt, tervezett, kiemelt **tevékenység** az óvodában.

Az óvodapedagógus **hangszeres** játéka nagyerejű élményhatásuk miatt gazdag zenei nevelési programot biztosítanak a 4-6-7 éves gyermekek számára.

A **fejlesztés tartalma** a korosztálynak megfelelően: dalanyagból, zenehallgatási anyagból, a magas-mély hangok megkülönböztetéséből, dallam-ritmus visszaénekléséből, halk-hangos fogalompár megértéséből, egyenletes lüktetés-, dallammotívumok, ritmusmotívumokból állnak.

Az egyéb hangok, zörejek közül:

- állatok hangjának természetbeni megfigyelése, a természet egyéb hangjainak figyelése, környező zajeffektusok,
- állatok hangjának, a természet egyéb hangjainak újrafelidézése, hangutánzó próbálkozásokkal való kiegészítése,
- emberi hangadásokkal való ismerkedés élményei után - az előbbieken említettekhez hasonlóan - különböző emberi hangmegnyilvánulásokkal, azok utólagos hangutánzó próbálkozásaival is foglalkozhatnak. A hangadást kísérő mozdulatok, mozdulatsorok megfigyelése is hangsúlyos, amelyek a komplex élmények után ábrázoló tevékenységben is megjelennek,
- készíthetők felvételek az otthon hangjairól is, ezt közösen meghallgatják a gyermekek, nyilvánvalóan a közös-egyéni élmények felszabadult megnyilvánulásokat hoznak felszínre a csoport életében,
- egyszerű, játékos mozgások egyöntetű, esztétikus végzése, nehezebb játékformák, táncos jellegű mozdulatok,
- mozgásimprovizáció zenére.

c.) Rajzolás, mintázás, kézimunka: A vizuális nevelés önmagában is összetett, **sokszínű nevelési terület.** Magában foglalja a rajzolást, festést, mintázást, az építést, képalakítást, a konstruálást, a kézimunkát, a műalkotásokkal való ismerkedést és modellezést.

A vizuális nevelés a gyermekeket egyéni fejlettségi szintjüknek megfelelően képi-plasztikai kifejezőképesség birtokába juttatja, kialakítja bennük az elemi képolvasási, komponálási, térbeli tájékozódó és rendező képességet.

Az építő-ábrázoló-alakító tevékenység **segíti a gyermekek téri, formai és színeképzeteinek kialakulását**, gazdagodását. Elősegíti a természet színeire, formáira való rácsodálkozással, a művészi rajzok, festmények, szobrok, épületek, népi alkotások nézegetésével a szépség iránti vonzódás alakulását.

Megismerteti a gyermekeket a különböző anyagokkal, egyszerű munkafogásokkal, technikai alapelemekkel.

A fejlesztés tartalma a korosztályoknak megfelelően: képalakítás, plasztikai munkák, építés feladatkörében 5-6 éves korban bővül műalkotások nézegetésével.

A tevékenységet az óvodai élet egész napjában folyamatosan szervezzük. Ezért az **óvodapedagógus** figyelje a gyermekek egyéni fejlődését, s ha szükséges, egyéni foglalkozással segítse a differenciált fejlesztést igénylő gyermekek tevékenységét. Fontos, hogy az "alkotásra" buzdítást jól kapcsolja spontán helyzetekhez, a csoport életét meghatározó, élményhatású eseményekhez.

Az udvari lehetőségeket e téren is egész évben használják ki a gyermekek.

Az óvodapedagógusok segítik a családi nevelést azzal, hogy az óvodában **közös „családi kreatív délután** szerveznek, mely játékkészítéssel, ünnepi kézműves technikákkal megismertetésével egybekötve jól alakítja az óvoda és a család viszonyát, kapcsolatát s a közös nevelést. Évente, félévente szervezhető közös családi kirándulás csoportonként vagy akár az egész óvoda részvételével.

A környezet esztétikája

Az Almafa JMK óvoda belső kialakítását a **hangulatos, barátságos, célszerűség** jellemzi. A csoportok világos, napos vagy szabadon hagyott, a természetes fény befogadására alkalmas üvegfelületekkel rendelkeznek. A termeket (a falakat is) lehetőleg zöld növényekkel díszítjük.

A foglalkoztatókban gyermekjáték legfeljebb a gyermekek kézmagasságáig helyezhető el. Ennél magasabban elhelyezett játék (például: polcon baba, könyv stb.) már díszítést szolgál, amely a JMK óvoda alapkoncepciójával ellentétes. Óvodánkban a játék ugyanis soha nem lehet dísz tárgy.

A foglalkoztatási eszközökről, anyagokról már korábban szoltunk. E tekintetben a játék vásárlásakor is célszerű igényesen válogatni.

Az óvoda **dolgozóinak** az előírásoknak megfelelő "emblémás" munkaruha használata kötelező. A felnőtt dolgozók legyenek igényesek megjelenésükre, viselkedésükre, igyekezzenek követésre méltó modellt nyújtani, jó benyomást kelteni mind a

gyermekben, mind a szülőkben. Ez ugyanis nemcsak az esztétikai nevelést, de a szülők bizalmát is alapvetően befolyásolja.

4.5.3. Feladatok

Az óvodai nevelés elsődleges feladata e téren az esztétikailag megfelelő **környezet biztosítása**. A JMK óvoda jól felszerelt csoporttermei, a speciális játszósobák közül a kézműves- és a zeneszoba széleskörűen, minden igényt kielégítő feltételeket biztosít az érzelmekkel telített esztétikai atmoszférához.

Az óvodapedagógus és az óvoda egyéb dolgozói külső jegyeikben és viselkedésükben is modellértékűek. Saját példamutatásuk ízlést alakító, formáló mind a gyermekek, mind a családok számára.

A gyönyörködtetés, a rácsodálkozás alkalmainak és lehetőségeinek megteremtésével, szervezésével, az **eszközök** széles körű kínálatával gazdag tevékenységrendszert kell biztosítani a gyermekek motivációja, aktivitása érdekében.

Az **óvodapedagógus segítse** a kezdeményező magatartás érvényre jutását, teremtsen meg hangulati, környezeti feltételeit. Gyakoroltassa az esztétikus környezet felismerését, óvását, alakítását.

Az irodalmi-zenei élmény befogadásának alapfeltétele a megfelelő érzelmi légkör, az azonosulást, átélést segítő atmoszféra megteremtése. Ennek feltétele, hogy **a gyermekek egymásra is tekintettel legyenek**, s ne zavarják pajtásaikat az esztétikai tevékenység közben.

A gyermekek eredeti ötletei kapjanak megerősítést, kiemelést, megvalósításukhoz nyújtson az óvodapedagógus segítséget a látás, hallás, tapintás, mozgás, mozgathatóság együttes élményének folyamatos biztosításával, komplex hatások érvényesítésével.

Olyan anyagokat, eszközöket biztosítsunk a gyermekek számára, melyek elősegítik az esztétikai élmény kialakulását és magukban rejtik az egyéni megvalósulás lehetőségeit is.

Eszköznek tekintendő ilyen értelemben maga az emberi hang, énekhang, mozdulat vagy a tudatosan használt technika a vizuális megjelenítéshez, festék, filc, gyurma, mesekönyv, báb, paraván vagy akár maga az énekes-játék (mint szöveg-dallam-ritmus-mozgás egysége) stb.

Az életkori sajátosságok figyelembevételével változatos és rendszeres élménynyújtásra kell törekedni elsősorban mese, vers, bábozás terén. Továbbá fontos nevelői magatartás a külső világ érdekességeinek befogadására serkentő készenléti állapot.

Az esztétikai tevékenységek - akár kötött, akár kötetlen szervezeti keretekben zajlanak - kiemelt helyet kell, hogy kapjanak a **gyermekcsoport normarendszerében**.

A gyermekek együttélését jellemezze:

- az ötletáramlást biztosító játéklétkör,
- egymás ötleteinek meghallgatása, tiszteletben tartása,
- odafigyelés egymásra,
- a létrehozott produktumok, értékek (hangzó, látható, tapintható) megerősítése,
- esztétikai kritériumok tisztelete,
- szabadság az új létrehozásához, ésszerű korlátok között.

Az óvodapedagógus fokozatos fejlesztéssel törekedik az élmény és tanulás, tapasztalatszerzés és gyönyörködtetés, befogadó és cselekvő tevékenység szoros egymásba fonásával az esztétikum iránti vonzódás kialakítására. Eközben a gyermek egyre nagyobb számú lehetőséget igényel, hogy fokozatosan bővülő körben és műfajban figyelmét erre a pontosabb tanulásra fordítsa, mely egyben fontos eredménye is az esztétikai nevelésnek.

4.6 Idegen nyelv - mozgással, játékkal, zenével

Mivel napjainkban elengedhetetlen anyanyelvünkön kívül idegen nyelvek ismerete is, ezért fakultatívan lehetőséget biztosítunk az óvodánkba járó gyermekeknek az angol nyelvű *English Gym & Fun*[®] mozgással, játékkal, zenével módszerre.

Az *English Gym & Fun*[®] Magyarországon az első olyan mozgásra, aktív tevékenységre készítő foglalkozás, amely angol nyelven ösztönzi a gyermekeket a feladatok teljesítésére, játszásra, éneklésre. Angol nyelvű, vidám, pergő mondókák, dalok adják a torna alaphangulatát, ezeknek a ritmusára zajlik a torna, mozgás, játék. A torna 45 perces, a gyerekek angol nyelvű irányítással tornáznak, mozognak, játszanak saját életkoruknak megfelelő, kidolgozott módon.

A korai nyelvtanulás nem kötelező, mégis ajánlott kihasználni a gyerekek fantasztikusan sokszínű és kreatív agykapacitását. Óvodás korban még az emberi agyban végtelen hely áll rendelkezésre nyelvek számára. Az egyik nyelvből megtanult szavak nem szorítják ki a másik nyelv szavait. Az ösztönös tanulás korszakában kinyitogatják az agy nyelvcsatornáihoz vezető utakat, így később a gyerekek más idegen nyelv tanulását is könnyebben veszik. Ilyenkor még nem félnek megszólalni, bátran elmondják, amit szeretnének, nincsenek gátlásaik, mint a későbbi tudatos tanulásnál.

Az idegen nyelvi játékok, foglalkozások fakultatívan, délutáni – nevelési időn kívüli – időpontokban választható. Nem tartalmazza a pedagógiai program szerves részét.

5. AZ ÓVODAI PROGRAM NEVELÉSI FELADATAI

Az óvodai nevelés általános feladata az óvodáskorú gyermekek testi, lelki szükségleteinek kielégítése.

Fő feladatok:

- egészség és környezeti nevelés,
- az érzelmi, erkölcs és közösségi nevelés,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

5.1. Egészségfejlesztési program

Az egészségfejlesztés az élet első éveiben a leghatékonyabb.

Valljuk, hogy a személyiségfejlesztésben (értelmi, érzelmi, szociális és pszichomotoros fejlesztésben), az egészség, a mozgás és tevékenykedés komplexen töltik be a szerepét. Hatása van a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás kialakulására.

Célunk:

A teljes körű egészségfejlesztés, mely folyamatban a pedagógus tevékenységével a gyermekek és a szülők részvételével eléri a gyermekek egészségi állapotának kedvező irányú változását.

A gyermekek testi – lelki – szociális egészségének megőrzése, védelmének biztosítása, az egészséges életvitelre való igényük kialakítása, az egészséges életmódra nevelés, a gyermek testi-lelki, mozgás fejlődésének elősegítése.

Az egészségfejlesztési, egészségnevelési program:

- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges környezet megteremtése
- testi egészség (gondozás, ápolás, edzés, mozgásfejlesztés)
- gondozás, személyi higiéné
- lelki egészség (értelmi fejlesztés, érzelmi biztonság nyújtása)
- mozgásfejlesztés
- egészségmegőrzés, védelem, edzés,
- egészségmegőrző, védő szokások alakítása.
- egészségvédő képesség fejlesztése
- egészséges életmód
- baleset-megelőzés
- viselkedési függőségek megelőzése
- bántalmazás megelőzése

- a szülők otthoni egészségnevelő feladatai (higiénés szokások alakítása, egészségvédő példamutatás, meleg-engedékeny nevelési módszer)
- egészségügyi szolgálattal való együttműködés

Az egészséges életmódra nevelés hangsúlyozott feladatai:

- Kiemelt figyelmet fordítunk a mindennapokban az egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, olyan komplex egészségfejlesztési szemlélettel végezzük feladatainkat, amely a gyermekeknél kedvező változásokat idéz elő.
- A testi egészség: gondozás-, ápolás-, edzés-, mozgás fejlesztése.
- A lelki egészség megteremtése /értelmi fejlesztés, érzelmi biztonság nyújtása /.
- Szociális kapcsolatok harmóniájának megteremtése /közösségi élet segítése, különbözőség, elfogadása
- A gyermekek egészség megőrző, egészségvédő, betegségmegelőző képességének, szokásainak kialakítása.
- Az óvoda minden dolgozója tevékenységével szolgálja a gyermekek szükségleteinek kielégítését, egészségi, testi, lelki, mentálhigiéniai, szociális fejlődését.
- A gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése **személyközpontú pedagógiai módszerekkel** és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával (énekek, tánc, rajz, mesemondás, népi játékok és népi rítusjátékok stb.)
- A szülők otthoni egészségnevelő szokásainak megismerése, alakítása, segítése.(intervenció- beavatkozás, közvetítés)
- Az óvoda egészségügyi szolgálattal, gyermekvédelmi felelősökkel, óvoda pszichológussal való együttműködés megteremtése.
- A gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében jó kapcsolatot ápolunk a gyermekjóléti központtal, családsegítővel, illetve a családdal
- Egészséges, biztonságos környezet, külső és belső higiénia biztosítása, testi épség védelme.
- Modellnyújtás a családoknak a korszerű táplálkozás kialakításához, a mozgás megszerettetéséhez
- A gyermekek egyéni szükségleteihez igazodó gondozás, komfortérzetük kielégítése.
- Optimális feltételek biztosítása a nyugodt pihenéshez (szellőztetés, csend, nyugalom, mese, folyamatos ébredés).
- Az egészséges életmód jó szokásainak megalapozása, gyermekeink edzettségének biztosítása:
- A mozgás megszerettetése, a testi képességek fejlesztése (csoportszobában és az udvaron).
- A helyes táplálkozási szokások kialakítása. Törekszünk a mindennapos gyümölcs- és zöldségfogyasztásra.
- Időjárásnak, tevékenységnek megfelelő öltözködési szokások kialakítása.
- A rendszeres tevékenységek biztosításával a testi és szellemi fejlődés feltételeinek megteremtése.

- Környezetvédelmi-, megóvási szokások kialakítása, környezettudatos magatartás megalapozása.

A feladatok megvalósítását segíti az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottak mintaértékű viselkedése.

5.1.1. A gondozás és szokásrendszer alapozása

A gondozás az óvodai nevelés egyik alapvető tevékenysége, amely segíti a kisgyermek szükségleteinek kielégítését, elősegíti növekedését, fejlődését, hozzájárul egészségének megőrzéséhez, jó közérzetéhez, egészséges életmódjának kialakulásához és megteremti a nevelési hatások érvényesülésének feltételeit.

Feladatok:

- Az alapvető higiéniai tennivalókra való szoktatás.
- A felnőtt bensőséges kapcsolata a gyermekkel a gondozási feladatok alapvető feltétele.
- Arra törekszünk, hogy összehangoljuk a családi és az óvodai szokásokat.
- A rendszeres gyakorlás és a jelzés módszere segíti a gyermekek én – képét, a szokások alakítását, önállóbbá válását.
- A dajkák az óvodapedagógusok segítőitársai a gondozási folyamatban.

5.1.2. A fejlesztés tartalma

a) **A helyes életritmus** életkoronként is eltéréseket mutat. A gyermek testi és szellemi fejlődésének alapvető feltétele a gondozás központi kérdése.

A napi életritmus, a rendszeresen, megszokott időben végzett tevékenységek (pihenés, étkezés, egyéb tevékenység) visszahatnak az életfolyamatokra.

Az óvodapedagógus a gyermekek óvodában töltött idejét tudatosan, élettani szükségleteik figyelembevételével terveze.

A helyes életritmus a családdal együtt kell kialakítani. Ennek érdekében óvodai és óvodán túli ajánlott napirenddel segítsük a családi nevelést. Javasoljuk a szülőknek, hogy az étkezések és a pihenés időpontjait szombat, vasárnap és a szabadságok idején is célszerű betartani.

Az óvodapedagógus az étkezéseket kötött keretek között szervezze. Az ebéd utáni csendes pihenőben szükséges a nyugodt, csendes pihenést biztosítani az alvóknak. A nem alvó gyerekek számára olyan tevékenység biztosítása ajánlott amely nem zavarja az alvó gyerekeket.

A tevékenységek megszervezésének elvi szempontjai: a folyamatosság, a kötetlenség, a választhatóság, átjárhatóság biztosítása.

b) A táplálkozás a növekedés és fejlődés elengedhetetlen feltétele. Az óvodapedagógus tájékoztassa a szülőket az étrendről és javasoljon kiegészítő ételeket az otthoni reggeli és vacsora számára. Az óvodában reggeli, tízórai, ebéd és uzsonna áll a gyermekek rendelkezésére.

Mivel a gyermeknek nemcsak a fejlődését, de közérzetét is befolyásoló tevékenységről van szó, az óvónő ismerje az egyes gyermekek étkezési szokásait, kedvelt ételeit, érzékenységét, esetleg undorát - vagyis nagy tapintattal segítse, szoktassa őket a kívánt táplálkozási követelményekhez. Az étvágytalan vagy jobb étvágyú gyermekekre külön figyelmet fordítunk. Új ízek, ételek megismertetését különösen fontosnak tekintjük.

A csoportok alkalmalszerűen óvodapedagógusokkal közösen süszenek süteményt, amelyet el is fogyasztanak. Az óvodai ünnepek hangulatát is fokozhatja, ha e kedves tevékenység hagyománnyá válik.

Az étkezés feltételeinek biztosításában maguk a gyermekek is részt vesznek, uzsonnáikat, zöldségtálaikat maguk készítik el (önkiszolgálás, naposi rendszer stb.).

Különös figyelmet kell fordítani az esztétikus terítésre (abrosz, edények, gyermekkéz méretű poharak, virágok, gyertyák, szalvéták stb.).

A heti étlap közzététele lehetővé teszi, hogy a családi étrend kiegészítője lehessen az óvodai étkezésnek.

Folyadék egész nap a gyermekek szükséglete szerint rendelkezésre áll.

Ügyelünk arra, hogy az ételek fogyasztása mindig jó hangulatban történjen.

c) A testápolás a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres és szükség szerinti tisztálkodásukat és igényük kialakulását szolgálja. Az óvodapedagógus érezze át ennek jelentőségét és maga is működjön közre az ápolási szokások alakításában. Törekedjék a gyermekkel bensőséges kapcsolat kialakítására, alkalmazkodjék a gyermek egyéni igényeihez, otthonról hozott szokásaihoz.

d) Az öltözködés védekezés az időjárás változásai ellen, de fejlesztheti a gyermek ízlését, önállóságát is. A gyermekek óvodai öltözéke legyen kényelmes. Az óvodában váltócipő használata kötelező.

Minden gyermek számára javasolt egy garnitúra tartalék váltóruha.

A pizsama és a tornaruha használata kötelező, amelyet a szülők biztosítanak gyermekeik számára.

A nap folyamán figyelemmel kísérjük a gyermekek egyéni szükségleteit az öltözködésben.

Gondoskodunk a gyermekek ruháinak megfelelő tárolásáról, az öltözködés helyes sorrendjének elsajátításáról.

Kialakítjuk a rend iránti igényét az öltözködéssel kapcsolatban.

e.) A gyermekek edzésének, mozgásigényének kielégítése fontos az egészség megőrzéséhez.

- A mozgás a nap legnagyobb részében mozgásos játék keretében valósul meg.
- A nevelési év során az időjárástól függően, rendszeresen a szabad levegőn tartózkodunk.
- Nyáron a gyermekeknek az óvodák lehetőségeitől függően zuhanyozási, páraakapu használatának lehetőségét biztosítjuk.
- Sétáink célja az ismeretek gyarapítása mellett a levegőzés, mozgásfejlesztés, a helyes, biztonságos közlekedés szabályainak elsajátítása.
- Az egészséges életmód iránti igény megalapozása érdekében, naponta szervezett mozgást biztosítunk.
- A rendszeres úszásoktatás is jól szolgálja a gyermekek edzését.
- A gyermekek szervezetének edzése során a rendszeresség és fokozatosság elvét érvényesítjük.

f.) A pihenés és alvás az óvodás gyermek napirendjében nagyon fontos szerepet kap. Az óvodapedagógus mesével, énekkel altasson, s figyeljen fel a zaklatott, nyugtalan gyermekekre. A gyermekek alvási szokásait az óvodapedagógus tartsa tiszteletben (apróbb tárgyak, kendő stb.). Kényelmes fektetőmatracok állnak rendelkezésre a pihenéshez.

Ahol a gyermekek pihennek, ott csend és nyugalom legyen.

g.) Betegségek, balesetek megelőzése

- A feladat megvalósításában arra törekszünk, hogy a szülők csak egészségesen hozzák gyermekeiket óvodába.
- Az óvodában történő megbetegedés esetén, telefonon értesítjük a szülőket.
- Nagy figyelmet fordítunk az óvodában előforduló balesetek megelőzésére.
- Ennek érdekében játékos módon egészségvédő ismereteket és balesetmegelőző magatartási szabályokat közvetítünk gyermekeink részére.
- A közlekedés szabályait játékos módon és a közlekedések alkalmával gyakoroltatjuk.

A fertőző betegségek megelőzése

- A megelőzés érdekében a személyi higiénia szabályainak betartására neveljük a gyermekeket.
- Folyamatosan biztosítjuk a környezet tisztaságát, a játékszerek, fertőtlenítését, a légtisztító eszközök alkalmazását.

- Nyáron, ha fürdési lehetőség van, a vizet fertőtlenítjük.

h.) Lelki egészségfejlesztésre, nevelésre vonatkozó feladataink

- Az óvoda pszichés klímájának megteremtése, amelynek feltétele a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő napirend összeállítása. Az anyás beszoktatás lehetősége is segítségünkre van az óvodai élet első napjaiban a gyermekek biztonságérzetének kialakításához.
- A pszichés sérülések megelőzése, kivédése, amelynek feltétele minden óvodai dolgozó pozitív attitűdje a gyermekkel szemben. Nevelőmunkánk folyamatában nagy figyelmet fordítunk a félelem – szorongás feloldására, az agresszió kivédésére.
- A gyermekek érzelmi, akarati életének alakítása érdekében játékos módon segítjük az egészséges viselkedés képességeinek fejlesztését, társkapcsolataik alakulását. Személyiségük szabad kibontakoztatásához biztosítjuk a feltételeket.
- A gyermekek fizikai, lelkiállapotát figyelemmel kísérjük, és ha kedvezőtlenül változik, megkeressük a legmegfelelőbb eljárást annak javítására, Éreztetjük velük elfogadásukat, szeretetünket, bizalmunkat és, hogy mindig mindenben segítségijük.
- Játékos módok alkalmazásával az egészségre káros szokások kialakulásának megelőzésére nevelünk. (drog, alkohol, dohányzás)
- A gyermeki személyiség önkibontakozásának biztosítása, konfliktushelyzetek megoldására szolgáló technikák megismertetése, bizonyos feszültségek elviselésére való nevelés – sokféle dramatikus játék szervezése által biztosítjuk a feladat megvalósítását.
- Segítőkézségre, együttérzésre, a „másság” elviselésére nevelünk.
- A védőnő látja el a gondozó munkát, ő a legközvetlenebb munkatársunk a gyermekek egészségvédelmének biztosításában.

5.1.3. A fejlesztés feladatai

Az óvoda lehetőségeinek figyelembevételével az óvónő feladata a tárgyi környezet elrendezése, óvása, pótlása, a megfelelő állapotok biztosítása, amelynek védelmében a gyermekekkel együtt tevékenyen részt vesz (lásd: A gyermek és környezete c. fejezet).

Az **óvoda udvarának** kialakítása a gyermekek tevékenységének sokféleségét szolgálja.

Az Almafa Óvoda kertje sokféle burkolattal rendelkezik pl. gumitégla, fű, műfű, beton.. A rendszeres kis motorozás, kerékpározás, rollerezés céljából betonozott felületre is szükség van.

A játszópark ad lehetőséget gazdag mozgástevékenységre (mászásra, kúszásra, futásra, labdajátékokra stb.).

Az eszközök között a foglalkozóterekben kedvelt játéktevékenységek kellékei is szerepelnek (sátrak, kuckók, várak, bábok és dramatizáláshoz szükséges kellékek stb.).

A gyermekek szabadon gyurmázhatnak, festhetnek stb., a foglalkoztatóban és játszószobákban megkezdett tevékenységeket folytathatják.

Az óvodapedagógus személyes törődését - a csoportba tartozástól függetlenül - minden gyermeknek éreznie kell.

Az óvoda helyiségeit az előírási normáknak megfelelően alakítottuk ki.

A teraszok jól használhatóak (tavasztól ősziig) étkezésre, pihenésre, játéokra.

A folyamatos légcserre, vagy ahol ez nem biztosítható, a többszöri szellőztetés minden helyiségben fontos.

A tornaterem, a kézműves szoba és zene-meseszoba (sószoba) biztosítja felszereléseivel és pedagógiai programjával az érdeklődő gyermekek fakultatív tevékenységeit, a differenciált fejlesztést és a tehetséggondozást.

A mosdóban minden gyermeknek van, jellel ellátott, fogmosáshoz eszközei, törölközői.

A délutáni pihenéshez a gyermekek átöltöznek pizsamába.

Tekintettel arra, hogy az óvodában a gyermekek kedvük és érdeklődésük szerint önállóan közlekednek, az óvodapedagógusok és dajkák közös megegyezés alapján biztosítják ehhez a felügyeletet. Az óvoda helyiségeit és udvarát, kertjét olyan állapotban kell tartani, hogy azt összes létesítményeivel együtt a gyermekek állandóan használhassák.

Amennyiben a gyermeknek bármilyen szervi vagy fejlődésbeli rendellenessége van, speciális fejlesztést igényel (például: gyógytestnevelés, logopédiai-pszichológiai kezelés stb.) vagy meghaladja az óvodai nevelés lehetőségeit, specialistához kell fordulni. Az óvodapedagógus felelőssége rendkívüli jelentőségű e téren, két szempontból is. Egyrészt azért, mert neki kell észrevennie a gyermek problémáit, másrészt azért, mert a szülőket orientálni kell abban, hogy a megfelelő szakember segítségét mielőbb igénybe vehessék. Ehhez fontos, hogy nagyfokú nevelői tapintattal "vetesse észre" a szülővel a problémát. A puszta közlés nem mindig célravezető. Követendő módszer az, ha a szülő maga győződik meg gyermeke problémáiról az óvodai tevékenység közben. Úgy elérhető, hogy a szülő jogának, szerepének tiszteletben tartásával a gyermek nevelése, fejlesztési bizalmon alapuló, közös ügyé válik.

5.2. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés

Ebben az életkorban a gyermekek jellemző sajátossága a magatartás érzelem vezéreltsége, érzelmei határozzák meg viselkedését, cselekvéseit. Az érzelmek labilisak, gyorsan keletkeznek, elmúlnak, ellentétes végletbe mehetnek át, ezért is tartjuk fontosnak, hogy az óvodában állandó értékrendben nevelődjenek a gyerekek.

A gyermekek közösségi magatartásának megalapozása az óvodai nevelés egészét átszövő feladat. Az óvodai élet a gyermek szocializációjának második színtere, támaszkodik a családi nevelésre és szoros együttműködésre törekszik.

Célunk:

- az érzelmi biztonságot nyújtó, kiegyensúlyozott, otthonos, derűs, szeretetteljes légkör megteremtésével szívesen kommunikáló, érzelmekben gazdag, segítőkész gyermekek nevelése, akik képesek a konfliktusok kezelésére, a különbözőségek elfogadására,
- a családi nevelés kiegészítéseként (megismerve a gyermek korai, óvodáskort megelőző testi-lelki fejlődését) a gyermekek szocializációjának elősegítése,
- az alapvető erkölcsi normák és tulajdonságok kialakítása, amelyek az együttéléshez szükségesek.

5.2.1. Az érzelmi, erkölcsi és a közösségi nevelés hangsúlyozott feladatai:

- az óvodába járás ideje alatt (fogadóórákon, szülői értekezleten) tájékoztassuk a szülőket a gyermek fejlődéséről,
- már az óvodába lépéskor érvényes kedvező érzelmi hatások a gyermeket,
- a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze,
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és éntudatának alakulását, engedjen teret önkifejező törekvéseinek,
- annak elfogadására, megértésére, neveljük a gyermekeket, hogy az emberek különböznek egymástól.
- Az óvodai élet komplex szervezésével biztosítjuk, hogy a gyermekek erkölcsi és akarati tulajdonságai sokoldalúan fejlődjenek.
- Spontán szociális tanulásban a komplex viselkedési és magatartásformákat beépítjük a gyermekek viselkedésébe.
- Megteremtjük az érzelmekre épülő, szeretetteljes, biztonságos légkört, a közös élmények sokoldalú, együttes feldolgozásának lehetőségét. Ebben az érzelmi biztonságot nyújtó környezetben biztosítjuk a gyermekek képességeinek, tevékenység-szükségleteinek kibontakozását. A közös élmények együttes feldolgozását ismertetjük a családokkal segítve ezzel az intervenciók gyakorlatot, pozitív hatást gyakorolva a családi szokásokra
- Közös élményeken alapuló pozitív érzelmi kapcsolatot alakítunk ki gyermek-gyermek és gyermek-felnőtt között az óvodába lépés első napjától az óvodáskor végéig.
- Stabil szokás- és szabályrendszert alakítunk ki, amely a gyermekek fejlettségéhez alkalmazkodik.
- Együttjátás, együttműködés, együttdolgozás során folyamatosan alakítjuk, gyakoroltatjuk a különböző szituációkban megjelenő viselkedési szokásokat.
- Segítjük megtanulni a kritika mások számára elfogadható formában történő kifejezésének módját a kritikát elfogadni
- Észrevetjük, hogy a közös tevékenységekben együttműködő társak sokféle egyéniségek, egymástól eltérő, saját kulturális környezetből származó értékeket közvetítenek

- Fontosnak tartjuk nevelőmunkánk tartalmának megvalósításán keresztül a szociális érzelmek (együttérzés, segítőkészség, szeretet, örömszerzés, kötődés, őszinteség, türelem, tolerancia, tisztelet, önzetlenség, igazmondás) kialakítását. Elfogadó, támaszt nyújtó magatartásunkkal ösztönözzük a gyermeket az utánzásra, a mintakövetésre.
- A gyermekek viselkedéskultúrájának fejlesztésében hangsúlyozzuk a felnőttek modellszerepét: a gyermekek érezzék, majd tudják, a felnőttek mit és miért tartanak helyesnek, mit várnak el tőlük. A gyermekek elé olyan óvónői modellt állítunk, aki példaképül szolgál, és közvetíti azon erkölcsi tulajdonságokat, amelyek az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség, a különbözőség iránti megértés kialakulását segíti a gyermekben.
- Az óvoda minden dolgozójának kommunikációját, bánásmódját, viselkedését úgy alakítjuk, hogy követendő minta legyen a gyermekek számára.
- Figyelemmel kísérjük a különböző szociokulturális helyzetű családokból érkező gyermekek fejlődését, változását.
- Segítjük az átlagostól eltérő képességű (kiemelt figyelmet igénylő), illetve eltérő személyiségvonásokkal rendelkező gyermekeket. Fontosnak tartjuk, hogy a szocializációs folyamat során érezzék magatartásunkban az elfogadást.
- Erősítjük a felnőttekkel, társakkal való kapcsolatfelvétel igényét, a pozitív felnőtt-és társas kapcsolatok alakulását. A gyermekcsoportokban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, amelyekhez igazodik az egyén. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a valóságos énkép kialakulásához, az énhatárok megtapasztalásához.
- Kialakítjuk, erősítjük a társakért, a csoportért érzett felelősségtudatot. A mindennapok során alkalmat adunk arra, hogy a gyermekek különböző helyzetekben más csoportokkal együttműködhessenek az egész év folyamán.
- Segítjük a barátságok alakulását, az érzelmileg átélt, közös tevékenységek megvalósulását, amelynek során a gyermekek megtanulják felmérni saját helyzetüket a csoportban, képessé válnak önálló helyzetmegoldásra felnőtt segítség nélkül.
- Mintaadással, tapasztalatok nyújtásával megalapozzuk a gyermekek környezettudatos viselkedését.
- Óvodánk a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segítjük a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.
- Biztosítjuk, hogy felnőtt és gyermek aktív és kölcsönös kapcsolatában a lehetőségekhez mérten a gyermekek is beleszólhassanak az óvodai élet szervezésébe.
- Kiemeljük szakképzett dajkáink tapintatos, segítő, támogató, együttműködő szerepét.
- A tevékenységek során építünk a gyermekek belső motivációira, öntevékenységére.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentősnek tartjuk az óvoda együttműködő szerepét az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

5.2.2. Képességfejlesztési lehetőségeink az érzelmi, az erkölcsi és közösségi nevelés során

- Fejlődik közösségi magatartásuk, együttműködő képességük, egymás iránti figyelmük, türelmük, segítőkészségük, önállóságuk, önfegyelmük, fegyelmezettségük, feladattudatuk, feladattartásuk, tűrő- és konfliktusmegoldó képességük, felelősségérzetük, céltudatosságuk, közösségi érzésük, önbizalmuk, érdeklődésük, nyitottságuk.
- Meg tanulnak egymáshoz alkalmazkodni, alakulnak kapcsolataik, barátságok szövődnek.
- Különböző tapasztalatokkal gazdagodik érzelmi életük, gyakorolják a helyes magatartási szokásokat, a kommunikáció, metakommunikáció módjait.
- Hozzászoknak a reális értékeléshez, önértékeléshez, a közös élményekben megtanulnak együttműködni, összedolgozni.
- Kialakul kapcsolatteremtő -, alkalmazkodó-, együttműködő-, együtt érző képességük.
- Alakul az érzelmek kifejező képessége (öröm, harag, szomorúság).

5.2.3. Beszoktatás

Biztosítjuk a családos beszoktatást, elfogadjuk az otthonról hozott kedvenc játékaikat, tárgyaikat, A beszoktatási időszakban részt vesz mindkét óvodapedagógus, a dajka, a szülő. Ez idő alatt a gyermekek az óvodai szokásoknak megfelelően végzik a mindennapi tevékenységeket.

A JMK óvodában a beszoktatás **kettős feladat**. Egyrészt a **kisgyermeket** adaptáljuk az új környezethez, másrészt a **szülőket** is meg kell nyernünk az együttműködéshez.

Főbb tennivalók:

- **Környezettanulmány** elkészítése (anamnézis, előzetes beszélgetés).
- A gyermek személyi adatait tartalmazó **adattároló felfektetése**.
- **Informálódás** a gyermek családban betöltött helyéről, érzelmi kapcsolatairól, elsődlegesen az anya-gyermek kapcsolatáról.
- Az első **szülői értekezlet**, amelynek témája: a szülők egyéni kérései, igényei, az óvoda pedagógiai rendszerének bemutatása, szervezési kérdések.
- A családból a **gyermekkel együtt élő családtagok** mindegyikének lehetőséget kell biztosítani legalább egy héten át - megegyezés szerinti időkeretekkel - a **családos beszoktatásra**.
- A családos beszoktatás lehetőségét az óvodapedagógus megfelelően, hatékonyan, a fokozatosság szempontjából tapintatosan szervezze. Ha szükséges, **ne csak a gyermekkel, hanem a szülőkkel is foglalkozzék**, hogy oldódjon szorongásuk, kialakuljon bizalmuk (például közös énekelgetések, mozgásos játékok, egy szülő is mesél, bábozik) stb.
- A gyermekek kedvenc játékaikat, tárgyaikat, **biztonságukat fokozó** eszközeiket hozzák magukkal.

Ha a gyermek 4-5-6 éves korában kerül óvodába, a beszoktatás feltételeit az előzőek alapján számára is biztosítani kell. Ez esetben a már "régebbi" óvodásokat készítse fel érzelmileg az óvodapedagógus az újak fogadására.

5.2.4. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Ragaszkodnak az őket nevelő felnőttekhez, egymáshoz. Kialakul bennük a közösség iránti igény. Képesek kapcsolatokat kialakítására, együttműködésre társaikkal. Nyitottak, érdeklődők a közös tevékenységek iránt, viselkedésükre az egymásra figyelés, együttérzés, egymás elfogadása, önállóság, önfegyelem, udvariasság, feladat – szabálytudat, kitartás jellemző. Elfogadják az átlagtól eltérő gyermekek viselkedését.
- Képesek felmérni saját helyzetüket a társaik közt, elfogadják mások kezdeményezését (esetenként a saját akarataikat is képesek alárendelni, késleltetni igényeik teljesítését).
- Ismerik és alkalmazzák a csoport szokás- és szabályrendszerét, ezért képesek az önálló helyzetmegoldásra, a konfliktusos helyzet kivédésére felnőtt segítségére nélkül.
- Igénylik a közös tevékenységekben való részvételt. A közös élményekkel, tevékenységekkel kialakul a gyermekek szociális érzékenysége, kapcsolatteremtő képessége (együttműködés, megfelelő önkifejezés, önértékelés).
- Értik és alkalmazzák az egyszerű metakommunikatív jelzéseket.
- Elfogadják és megértik a sajátjuktól eltérő tulajdonságokkal bíró társak jelenlétét.
- Észreveszik és segítik rászoruló társaikat.
- Meg tanulnak egymáshoz alkalmazkodni, érintkezni, együttműködni, alakulnak kapcsolataik, barátságok szövődnek.
- Gyakorolják a helyes magatartási szokásokat, kommunikáció módjait.
- Igényükké válik a helyes cselekvés és viselkedés szabályainak betartása. A szabályok megszegése esetén egymást figyelmeztetik.
- A környezet tevékeny – cselekvő megismerése és alakítása során kialakul a gyermekekben a környezettudatos magatartás, a gondoskodás, a felelősségvállalás, az óvás, a védelem igénye.

5.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

A kisgyermekkor a „nagy” felfedezések korszaka, hiszen szeretnének mindent megismerni. A megismeréshez érzékszerveiket használják pl.: tapintanak, hallanak, látnak, szagolnak és ízlelnek.

Célunk:

- Legyenek képesek rendet teremteni a tapasztalatokban, akarjanak és tudjanak ezekről beszélgetni.
- Szívesen hallgassák meg óvónőik és társaik gondolatait, boldogan beszéljenek, egészítsenek ki gondolatokat, ezáltal fejlődnek kognitív képességeik (észlelés, érzékelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás).

5.3.1. Az értelmi nevelés hangsúlyozott feladatai:

- Az anyanyelvi fejlesztés és a kommunikáció különböző formáinak alakítása az óvodai nevelő tevékenység egészében kiemelt jelentőségű.
- A gyermek spontán szerzett tapasztalatainak ismereteinek rendszerezése, bővítése.
- Az értelmi képesség és kreativitás fejlesztése.

Az óvodapedagógusi feladataink az értelmi nevelés területén:

- Igyekszünk megismerni a gyermekek érdeklődését, az előzetes élményeiket, tapasztalataikat, tudásukat, és ezekre építjük az ismereteket is tartalmazó tevékenységrendszer.
- Megismerjük a ránk bízott gyermekek egyéni sajátosságait, érdeklődését és kíváncsiságát.
- A gyermekek spontán szerzett tapasztalatait, ismereteit rendszerezzük, célirányosan bővítjük és biztosítjuk élethelyzetekben való gyakorlásukat oly módon, hogy fejlődjenek megismerő, kognitív képességeik és kreativitásuk,
- A gyermekeknek változatos tevékenységeket kínálunk, amelyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek a természeti és társadalmi környezetről, építve érdeklődésükre, kíváncsiságukra, mint életkori sajátosságra.
- Fenntartjuk a gyermeki aktivitást, alkotókedvet, kielégítjük kíváncsiságukat. A gyermekek a játékon, saját tevékenységeiken keresztül szerzik az élményeket, amelyek ébren tartják bennük a vágyat a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére.
- Törekszünk a gyermekek beszédkedvének fenntartására.
- A sajátos nevelési igényű gyermek számára is biztosítjuk a fejlesztő környezetet. Olyan pedagógiai környezetet alakítunk ki, ahol természetes az elfogadás.
- Szakemberek segítségét kérjük munkánkhoz (fejlesztőpedagógus, logopédus, gyógypedagógus stb.)
- Lehetőséget teremtünk olyan helyzetekre, ahol a gyermekek vizsgálódhatnak, megbeszélhetik a jelenségeket.
- A világ felfedezése közben ösztönözzük őket magyarázat keresésre.
- Olyan légkört, helyzetet teremtünk, melyben a gyermekek minél többször átélhetik a felfedezés örömeit.
- A fejlődés nyomon követésének érdekében a fejlődési naplókban az egyéni fejlesztéseket tervezzük, az eljárásokat rögzítjük.
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotó képesség) fejlesztését szem előtt tartjuk.

5.3.2. Az anyanyelvi nevelés

Kiemelt feladat, amely valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó, az óvodai nevelő tevékenység egészében jelen van.

Célja: A gyermekek tanulják, gyakorolják, ismerjék meg, tudják használni anyanyelvüket.

Óvodapedagógusi feladataink az anyanyelvi nevelés területén:

- A beszédkedv fokozása érdekében derűs, családias légkört alakítunk ki - ennek alapja a jó érzelmi kapcsolat felnőtt – gyermek, gyermek – gyermek között. A nap minden percében biztosítjuk a gyermekek meghallgatását. Lehetőséget adunk érzelmeik, élményeik elmondására, a természetes beszéd és kommunikációs kedvük fenntartására, fokozására.
- Megfigyeljük a gyermekek beszédállapotát, rögzítjük a fejlődési naplójukban az óvodába lépés idején. Tevékenységeik közben folyamatosan megfigyeljük beszédfejlődésüket.
- Kerüljük a direkt javítgatást, követhető modellt nyújtunk a gyermekeknek.
- Hibátlan, gazdag, árnyalt szép beszédre, jó kérdések feltevésére, a magyar nyelvnek megfelelő lendületre és hangsúlyra, tiszta artikulációra törekszünk.
- Tudatosan csiszoljuk, formáljuk beszédképességüket, gazdagítjuk szókincsüket, ehhez biztosítjuk a tárgyi feltételeket: meghitt kuckó, könyvek, különböző tárgyakat, eseményeket ábrázoló képek, bábok, dramatikus kellékek.
- Szükség esetén logopédus segítségével korrigáljuk beszédhibáikat.

6. A KIEMELT FIGYELEMET IGÉNYLŐ ÉS EGÉSZSÉGES GYERMEKEK EGYÜTTNEVELÉSE AZ ÓVODÁBAN

A kiemelt figyelmet igénylő, a „másság” fogalmi kategóriájába beletartozók:

- az életkori sajátosságokból adódó másság,
- a testi és pszichés jellemzők mássága,
- a szükségletek, igények mássága,
- a nemzetiségi hovatartozás következtében fellépő másság,
- a szociokulturális háttér következtében megmutatkozó másság,
- a tehetség mássága,
- a zavar a fejlődésben,
- a magatartás- és a viselkedés-problémák következtében fellépő másság is,
- A sajátos nevelési igényű gyermek mássága, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján:
 - beszéd fogyatékos,
 - pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban akadályoztatott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, stb.)

6.1. Az együttnevelés céljai, indítékai:

Az együttnevelés természetes élethelyzetből indul ki: elismeri a heterogén adottságokat, képességeket, az azokhoz történő egyéni alkalmazkodás szükségességét. Az egyenlő jogokat hangsúlyozza, toleranciára, humanizmusra nevel azzal, hogy partnerséget kíván kialakítani a kiemelt figyelmet igénylő és az egészséges gyermekek között.

A személyes bánásmód és a differenciálás módszerének alkalmazásával biztosítjuk minden gyermek számára az életkornak megfelelő, ideális fejlődést. A tehetséges, a sajátos nevelési igényű egymás mellett, egyenértékűen kapnak kielégítést az óvodai nevelőmunka során.

Célja:

- Az egészséges és kiemelt figyelmet igénylő gyermekek együttnevelése, képességfejlesztése, az eltérő képességű gyermekek egészséges, harmonikus személyiségfejlesztése,
- közös és kiscsoportos tevékenységeken keresztül a tanuláshoz szükséges képességek fejlesztése, a gyermekek együttnevelésével a segítőkészség, tolerancia kialakítása,
- az egymás elfogadása, az egészséges gyermekek közvetítésével pozitív befolyásoló modell nyújtása a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek számára.
- a közösségi életbe való beilleszkedés segítése, szocializálódás,
- a társas viselkedés szabályainak elsajátítása az egyenletes ütemben fejlődő gyermekek közvetítésével,
- képességeinek, személyiségének optimális kibontakoztatása.
- az ember, mint érték megtapasztalása,
- empátia, segítőkészség kialakítása, interiorizálása

A gyermekek egész nap együtt tevékenykednek. Az életkori és a teljesítménybeli heterogenitás alapján biztosítjuk az egymáshoz való alkalmazkodást, az egymás közti kooperációt, kölcsönös segítségnyújtást, a viselkedés és együttélés szabályainak elsajátítását.

Csak a megélt tapasztalatokon keresztül alakulhatnak ki azok a viselkedési, együttélési szokások, amelyek lehetővé teszik a sikeres beilleszkedést, elfogadást.

6.2. Az óvodapedagógus feladatai a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében:

Az óvodapedagógus attitűdje legyen:

- empátikus, elfogadó, támogató,
- személyre szóló pedagógiai hatásokat érvényesítő,
- értékeket, erősségeket hangsúlyozó és elfogadtató,
- kommunikációja, tevékenysége pedagógiai optimizmust tükröz.

A fejlesztés elengedhetetlen feltételei:

- a gyermeki személyiségfejlődés szakaszainak, jellemzőinek, pontos ismerete,
- az egyes gyermekek személyiségének, fejlődési jellemzőinek, eltérő fejlődési ütemének, fejlettségi szintjének ismerete,
- az alkalmazott fejlesztő játékokban rejlő lehetőségek pontos ismerete,
- az egyes fejlesztési területek közötti integráció lehetőségeinek ismerete, a fejlesztés komplexitása,
- helyzetfelismerő képesség, tudatos (indirekt) jelenlét
- a tevékenységek szervezése egyéni, illetve kisebb csoportos formában történjen, így lehetővé válik az egyes gyermekek fejlődésének viszonylag szoros követése, segítése, egyénre szabott fejlesztése.

A pedagógiai programban foglaltak és a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztésének elvei összhangba kerüljenek

6.2.1. Befogadó nevelés

- Minden gyermek más, alapvető joga, hogy sajátos szükségleteinek, állapotának megfelelően segítséget kapjon képességei, készségei kibontakoztatásához. Különbözőségük miatt hasonlóan társaikhoz az egyéni bánásmódot alkalmazzuk, a részfunkciók fejlesztésén túl az általános személyiségfejlesztést tekintjük feladatunknak.
- Óvónői attitűdök a befogadó nevelés képességéhez: szociális érzékenység, empátia, másság elfogadása, a különbségek kezelésének képessége.
- Az óvónők szakmai kompetenciája: gazdag módszertani repertoár kialakítása a sokféleség kezeléséhez.
- Támogató környezet az óvodán belül és kívül.
- Felfogásunk szerint, minden kisgyerek fejleszhető.
- Nevelésünkben alapvető követelmény a gyermeki jogok védelme.
- Feladatunk, hogy az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése a számukra megfelelő területeken valósuljon meg, a nevelésük, a fejlesztésük ne terhelje túl őket.
- Feladatunk a feltétel nélküli szeretet, az ilyen szeretet nem nézi a gyermek külsejét, előnyös és hátrányos tulajdonságait, fogyatékosságait, független a vele szemben támasztott követelményektől, és független viselkedésétől is. A feltétel nélküli szeretet segít megérteni a gyermeket, megérteni viselkedését, indítékait, s mindez a szilárd kapcsolat alapja.

A különleges bánásmódot igénylő gyermek típusai

- Tanulási problémákkal, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok).
- Tanulási zavarral küzdők (például: dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba).
- Magatartászavarok miatt problémás gyermekek, visszahúzódó (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzódó stb.)
- Ellenséges (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.)

6.2.2. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Természetesnek vesszük és értéként kezeljük a különböző, sokszínű kulturális hátteret, gondolkodásmódot, másságot.

Elutasítjuk a hátrányos megkülönböztetést bármilyen okból, így különösen a gyermek vagy hozzátartozói bőrszíne neme, vallása, nemzetiségi hovatartozása, politikai vagy más véleménye, nemzetiségi, etnikai vagy társadalmi származása, vagyoni és jövedelmi

helyzete, kora, cselekvőképességének hiánya vagy korlátozottsága, születési vagy egyéb helyzete miatt.

6.2.3. Tehetség gondozás

Szemléletünk szerint minden gyermek tehetséges valamiben.

- A tehetség három legfontosabb összetevője: képességek, kreativitás, motiváció.
- Az egyéni képességek kibontakoztatását, a kreatív önkifejezés lehetőségét támogatjuk.
- Érzelmi biztonságban, ingergazdag környezetben a szabad játék és a korai tanulás feltételeit biztosítjuk.
- A tehetséges gyermekek felismerését, differenciált, egyéni fejlesztését a tevékenységek szervezésével a gyermekek saját aktivitására támaszkodva segítjük.
- Az érdeklődésüknek megfelelő speciális területeken való elmélyüléshez a feltételeket biztosítjuk. A családdal együttműködve különös gondot fordítunk arra, hogy szocializációjukat segítsük, hiszen a társak, a környezet elismerése elősegítik a tehetség kibontakozását.

6.2.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelvei

- Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.
- A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.
- A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.
- A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.
- Az integrált óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.
- A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai- orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.
- Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának, pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, óvodapedagógus, pszichológus, orvos együttműködése szükséges.

Az integrált óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált

nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált fejlesztésben résztvevő Almafa óvoda

- pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- a befogadó óvoda vezetője támogatja az óvodapedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.
- Az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával.

Az együttnevelés feltételei

Az együttnevelés a gyermekek együttműködésére épül. A nevelés team-munkában valósul meg. Ennek tagjai: szűkebb team esetén a szülők, óvodapedagógusok, dajkák; tágabb team esetében kiegészül külső segítő szakemberekkel (gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, orvosok), akik vizsgálják, fejlesztik a gyermeket.

Fontos a tagok közötti kapcsolattartás, folyamatos együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek eredményes nevelése érdekében. A szülőkkel való kapcsolattartás folyamatos, a szakemberek segítik a családi nevelést.

A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelését

- az Alapító Okirat deklarálja és
- a mindenkori vonatkozó törvények szabályozzák.

Személyi feltételek

Sajátos nevelési igényű gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakvéleménye alapján beszéd fogyatékos és egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzd.

Diagnózis alapján lehet:

- beszéd fogyatékos gyermek,
- egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás szabályozási zavarral) küzdő gyermek.

Az óvodába felvehető, sajátos nevelési igényű gyermekek sérülési típusonkénti megoszlása az Alapító Okiratban kerül megfogalmazásra.

A sajátos nevelési igényű gyermek ellátásának feltétele minden esetben:

Felvételének feltételei:

- Szakértői vélemény, amely javasolja számára az együttnevelést, és leírja, hogy a gyermek integráltan nevelhető. (Ennek kiállítója a vezető sérülés szerint illetékes Szakértői és Rehabilitációs Bizottság).
- Képes legyen társaival kooperálni, együttműködni.
- Követelmény, hogy a többi gyermek fejlődésére ne gyakoroljon negatív hatást, ne veszélyeztesse testi épségüket, lehetővé tegye számukra a harmonikus személyiségfejlődést.
- Amennyiben óvodánk feltételrendszere nem biztosítja a gyermek eredményes fejlődését, a Szakértői Bizottság segítségével keressük a megfelelő intézményi elhelyezést számára.
- A sajátos nevelési igényű gyermek szülei segítik a gyermek beilleszkedését, a sikeres integrációt, az esetlegesen felmerülő problémák megoldását.

Nem tartjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelését megvalósíthatónak a következő esetekben:

- A súlyos fejlődési zavarban szenvedő, autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek esetében, mivel a számukra szükséges speciális ellátást, speciális környezetet és feltételrendszert nem tudjuk biztosítani.
- Súlyos beilleszkedési, magatartási nehézségek esetén, amely veszélyezteti a többi gyermek testi épségét, nem biztosítja harmonikus személyiségfejlődését.
- Ha a sajátos nevelési igényű gyermek külön felügyeletet, egy felnőtt állandó, csak rá irányuló figyelmét igényli, mivel a jelenlegi személyi feltételekkel ezt nem tudjuk biztosítani.
- Ha nem tud minimális szinten együttműködni, kooperálni társaival.

Óvodapedagógus feladatai

A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése

Nevelőmunkánkban a gyermekek aktuális tevékenységeiből indulunk ki, amelyek azonosak az ép, egészséges gyermekek tevékenységi területeivel. A különleges bánásmód a csoportban differenciált fejlesztésben valósul meg.

Valamennyi gyermek esetében elsődleges tevékenység a játék, mint életkori sajátosság és a személyiségfejlesztés leghatékonyabb eszköze.

A csoportos fejlesztésen, nevelésen kívül a gyermekek egyéni, illetve kiscsoportos fejlesztésben is részesülnek. Ezt a komplex gyógypedagógiai, multiszenzoriális fejlesztést a gyógypedagógus(ok)/ végzi/k/. Az együttnevelés, fejlesztés éves tervét a gyógypedagógus közösen dolgozza ki az óvodapedagógusokkal, amelyet a Szakértői véleményben leírtakra és saját megfigyeléseinkre, vizsgálatainkra alapozunk.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének ütemezéséről a gyógypedagógus és az óvodapedagógus is külön fejlesztési tervet készít, a szakértői bizottság véleménye, a tanév eleji vizsgálatok, megfigyelések alapján.

Az együttnevelés feladatai

A gyermekek beszoktatása, visszaszoktatása team – munkában valósul meg.

A gyógypedagógusok segítik az óvodapedagógusok munkáját, aktívan részt vesznek a szemléletformálásban, a másság elfogadásának segítésében.

A nevelési év eleji vizsgálatok során a gyógypedagógusok feltérképezik a gyermekek képességeit. Ez komplex logopédiai- gyógypedagógiai vizsgálat, magában foglalja a beszédértés, beszédészlelés, szókincs, grammatika, artikuláció, kifejezőkészség, nagy- és finommotorika vizsgálatát.

Az éves fejlesztési tervet az óvodapedagógus és a gyógypedagógus közösen készíti el, a szakértői bizottság véleménye, a nevelési év eleji vizsgálatok, megfigyelések alapján.

Fő területei: a pedagógiai programunkban megfogalmazott területek.

- Az egészséges életmód alakítása
- Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés
- Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés
- Játék
- Verselés, mesélés,
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
- Mozgás
- Külső világ tevékeny megismerése.
- Munka jellegű tevékenység

A csoporton belül kiemelt területek: mozgás – ritmus – kommunikáció / beszéd / anyanyelvi nevelés. Az óvodapedagógusok differenciált fejlesztése igazodik az életkori

sajátosságokhoz és a gyermek fejlettségi szintjéhez, ezt a Fejlődési naplóban dokumentáljuk.

Nagy hangsúlyt fektetünk a csoporton belüli együttműködés kialakítására.

A gyógypedagógus bekapcsolódásának módjai:

- az óvodapedagógus kezdeményezéseibe bevonja, segíti a SNI gyermeket,
- csoporton belül, egyénileg foglalkozik a SNI gyermekkel,
- csoporton belül, mikro csoportos formában foglalkozik a SNI gyermekkel, amelybe az egészséges gyermekeket is bevonja.

Az egyéni / mikro csoportos gyógypedagógiai - logopédiai fejlesztést a szakirányú végzettségű gyógypedagógus végzi. Ez mindig komplex fejlesztés /mozgás, beszédértés, -észlelés, szókincs, grammatika, kifejezőkészség, artikuláció, diszlexia prevenció stb. /

A terápia felépítése, súlypontjai igazodnak a gyermek sérüléséhez, annak súlyosságához, fejlettségi szintjéhez, személyiségéhez. Dokumentálása az Egyéni fejlődési lapon történik. A gyermekek fejlődését félévkor, év végén értékeljük, s megbeszéljük a szülőkkel. A nevelési év végén meghatározzuk a következő év kiemelt feladatait is.

Tanköteles korba lépő gyermekeinknek egyénileg, a szülővel közösen keressük meg a megfelelő általános iskolát.

6.2..4.1. A sérülésspecifikus fejlesztés lehetőségei

Beszédfigyatékos gyermek esetében:

- Az intenzív fejlesztőmunka során fontos a sokoldalú tapasztalatszerzés biztosítása.
- A játékos módszerek alkalmazása során az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi, érzelmi fejlesztés, a mozgás- és észlelési funkciók, a vizuomotoros készség javítása.

A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek esetében:

- Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.
- Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat a részképeség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása.
- További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

6.2.5 Gyermekvédelem

A gyermekvédelmi törvény értelmében a közoktatási intézmények, különösen a nevelési-oktatási intézmények, a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat látnak el. Mindez összefügg azzal, hogy az óvodában olyan légkört kell kialakítani, amely eleve kizárja annak a lehetőségét, hogy bármely gyermek, valamely oknál fogva hátrányos, kizsájtott helyzetbe kerüljön.

A gyermekvédelem összetett tevékenység. Szemléleti alapja a személyiségfejlődés egészét segítő pedagógiai szemlélet.

Csak az a gyermekvédelem lehet hatékony, amelyik a helyi körülmények és az ezekből kialakuló helyi problémák ismeretére építi stratégiáját, intézményrendszerét és módszereit.

A titoktartási kötelezettség minden családot érintő kérdésben érvényesül

Az óvodai gyermekvédelem célja:

A prevenció és a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, illetve segítségnyújtás a már kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében. Együttműködés a különböző szakemberekkel, a gyermekek jogainak és érdekeinek minél szélesebb körű érvényesítése okán.

Az óvodavezető feladatai:

Az óvodavezető egyszemélyi felelőse az óvodában folyó gyermekvédelmi munka megszervezésének, ellátásának és koordinálásának.

Minden óvodapedagógus egyben saját csoportja elsőszámú gyermekvédelmi felelőse, ezért közös feladatunk:

- a mindenkori érvényben lévő gyermekvédelmi törvény ismerete,
- saját gyermekcsoportban a veszélyeztetettség felismerése, az okok feltárása, nyilvántartásba vétel,
- a veszélyeztető okok változásának figyelemmel kísérése,
- az óvodapedagógus segítő közreműködése (segélyezésre javaslat, az ehhez szükséges környezettanulmányok elkészítése, térítéscsökkentésre javaslattétel, szociális ügyek intézésének segítése),
- családgondozás, a családokban bekövetkező minden változás azonnali lereagálása, szükséges segítségnyújtás, illetve megoldások közös keresése szülői igény szerint,
- az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős tájékoztatása a gyermekeket veszélyeztető körülményekről,
- feltárni mindazon körülményeket, amelyek a gyermekek fejlődését hátrányosan befolyásolják,
- sajátos eszközeinkkel, a nyugalom, a bizalom, a szeretet légkörével ellensúlyozni a gyermekek kiszolgáltatottságát, az egyes gyermekek bárminemű hátrányait,
- az óvónőnek jelzési kötelezettsége van, ha azt tapasztalja, hogy a gyermek emberi méltósága sérül, mert bántalmazták, (fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal), vagy elhanyagolják.

Jelzési kötelezettség: óvodapedagógus > gyermekvédelmi felelős > ointézményvezető > felsőbb szervek

Az óvodavezető feladatai:

- Óvodai szinten összefogja a gyermekvédelmi munkát.
- A kapott jelzéseket, információkat ellenőrzi.
- Gyermekvédelmi ügyekben segíti a csoportban dolgozó óvodapedagógusokat és az óvodai gyermekvédelmi felelőst.
- Kapcsolatot tart a gyermekvédelemmel foglalkozó intézményekkel.
- Szükség esetén azonnal intézkedik.

Óvodapedagógusok feladatai:

- Minden év elején felméri a csoportba járó gyermekek családi és szociális helyzetét.
- Probléma esetén jelez a gyermekvédelmi felelősnek és a tagóvoda-vezetőnek.
- A törvényes adatközlést biztosítja intézkedés esetén.
- A veszélyeztetett gyermekkel differenciált bánásmódot alkalmaz.
- Részt vesz az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában, szükség esetén javasolja a soron kívüli szűrést.
- Figyelemmel kíséri a gyermekek rendszeres óvodalátogatását, szükség esetén a jelzi a hiányzást.
- A családokat év elején tájékoztatjuk az óvodai gyermekvédelmi felelős személyéről és a vele való kapcsolattartási lehetőségekről.

Minden óvodapedagógust és alkalmazottat titoktartás kötelez a gyermekkel és családjával kapcsolatban a mindenkori törvényi szabályok szerint. Ez minden olyan tényre, adatra, információra vonatkozik, amelyről hivatásának ellátása során szerez tudomást.

Gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A gyermekvédelemmel kapcsolatos adminisztrációt, nyilvántartást és statisztikát vezet.
- Nyilvántartja a veszélyeztetett helyzetű gyermekeket.
- Folyamatos kapcsolatot tart a nevelőtestület tagjaival.
- A törvényi változásokat, rendelkezéseket nyomon követi → naprakészen informál.
- Véleményével, javaslataival segíti az óvodavezető, tagóvoda-vezető munkáját.
- Kapcsolatot tart a gyermekvédelemmel foglalkozó intézményekkel.

A gyermekvédelmi felelős kapcsolatot tart fenn:

- Gyermekjóléti Központtal és Családsegítő szolgálattal veszélyeztetettség, anyagi támogatás szükségessége esetén,
- Szakértői Bizottságokkal, a magatartási, viselkedési, átlagtól lényegesen eltérő fejlődésű gyermekek esetében.
- Orvossal és védőnővel a gyermekek testi fejlődésének lényeges eltérése, bántalmazás nyomai esetén.

Veszélyeztetett gyermekek azok, akik testi, lelki, erkölcsi és értelmi fejlődését a szülő vagy a gondozó környezet nem biztosítja, ami a személyiségfejlődésben torzulást idézhet elő. A gyermek egészséges személyiségfejlődése akadályozott.

A gyermekek veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok:

- nevelési hiányosságok, elhanyagoló nevelés,
- antiszociális környezet,
- rossz lakásviszonyok,
- egészségügyi okok,
- rossz anyagi helyzet,
- megromlott családi kapcsolat,
- a családban a devianciák halmozott előfordulása.

Következmény lehet: a gyermek egészséges személyiségfejlődésének sérülése, deviáns magatartásformák kialakulása.

Az óvoda köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a Gyermekjóléti Központtal és Családsegítő Szolgálattal, illetve kötelessége hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása, vagy egyéb más veszélyeztető ok fennállása, illetve a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

A veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében a gyermekvédelemben dolgozó személyek, szervek, intézmények és hatóságok kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.

A jelzőrendszer tagjai e kötelezettségüket írásban – krízishelyzet esetén utólagosan – kell, hogy teljesítsék.

A Gyermekjóléti Központ és Családsegítő Szolgálat a tett intézkedésről tájékoztatni köteles a jelzéstevőt.

7. HAGYOMÁNYOK, ÓVODAI ÜNNEPEK

A közös tevékenység a gyermekek fejlődésének serkentője. A közös készülődés, tervezgetés, a holnap öröme **távlatot** jelenthet a gyermek számára.

A JMK óvodában minden alkalmat célszerű megragadni a hagyományok, az ünnepek kialakítására. Az óvodai élet szokásai, hagyományai, ünnepei **érzelmi átélésre**, gazdagon motivált **tevékenységekre** biztosítanak lehetőségeket.

Célját akkor éri el igazán, ha biztosítja, hogy:

- annak szervezésében a **gyermekek is részt vesznek**, koruknak megfelelő tevékenységgel,
- az óvoda mindennapjaitól eltérő szokásrendben zajlik,
- az esemény tartalmától függően, de lehetőleg minden esetben a **szülők** is aktívan **közreműködjenek**,
- az ünnepről és annak szervezési módjáról az érdekeltek **közösen döntsenek**.

A hagyományok egy fontos része kizárólag a **gyermekcsoportban** kerül kialakításra (például sütés, főzés, közös díszítés kellékeinek elkészítése, kirándulások, stb.).

Az ünnepeket **négyéves kortól** célszerű több csoport részére **közösen** szervezni.

Az óvoda hagyományainak megalapozása a környezettel szoros összefüggésben alakul (például népszokások, Madarak és fák napja, Föld napja stb.). Így minden **óvoda egyéni arculattal** rendelkezik attól függően, hogy milyen a szülők érdeklődése, melyek az óvodapedagógusok speciális képességei, s a gyermekek érzelmeit milyen események ragadják meg legjobban.

Az óvoda ünnepei, hagyományai: Születésnapok, Mikulás, Karácsony, Farsang, Húsvét, Anyák napja, Nagy csoportosok búcsúztatója.

Az ünnep fényét emeli a feldíszített óvoda, az ünneplő, emblémás ruha felnőtteknek, gyermeknek egyaránt.

Mind a szokások, mind a hagyományok, mind pedig az ünnepek akkor érik el fejlesztő hatásukat, ha nem jelentenek a szülők számára kínos terheket s a gyermekek számára túlszabályozást. Az életkori sajátosságok figyelembevételének esetleges mellőzése kifejezetten veszélyeztetheti a kisgyermek érzelmi állapotát (például élő Mikulás 3 éveseknél).

8. AZ ÓVODA KAPCSOLATAI

8.1. Óvoda és család

Az **óvoda és a család** kapcsolatának feladatait az egyes nevelési területeken már érintettük.

Alapelveink:

- A nevelésben az **óvoda ismerje el a család elsődlegességét, tisztelje a szülőt.**
- Az óvodapedagógus **fogadja el a szülőt** még akkor is, ha a gyermeknevelésben súlyos hiányosságokat tapasztal.
- Kapcsolatában éreztesse az őszinte "odafordulást", az empátiát és segítő szándékát addig a pontig, amíg a szülő ezt képes elfogadni.
- A kapcsolat épüljön a tapintatra és mélyüljön el a közös programok együttes tevékenységei alkalmával.
- A szülő közvetlen kapcsolatot tarthat a gyerekpszichológussal az óvodapedagógus kezdeményezésére.
- Az óvodapedagógus ismerje és fogadja el a család szokás-, szabályrendszerét, s tapintatosan befolyásolja az életmód jó szokásainak alakításában.
- A szülő tájékozódhat az óvodai programról, mielőtt dönt, hogy vállalhassa normarendszerét. Ehhez az óvoda segítséget nyújt egyéni látogatáskor.

Kapcsolat a családdal

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül, kiegészíti azt. A kettő összhangjára való törekvés, az óvoda folyamatos együttműködése a szülőkkel a gyermekek harmonikus

fejlődésének feltétele. Az együttműködés az egyenrangú nevelőtársi viszonyban, jó partnerkapcsolat kialakításában fontos feladat.

Fő elvei:

- az **óvodapedagógus** legyen támasza és segítőtársa a szülőknek gyermeke nevelésében,
- az óvodapedagógus folyamatosan **legyen nyitott** a szülők egyéni és közös kéréseire, javaslataira s azok teljesítését vegye komolyan, mérlegelje,
- az óvodapedagógusok és a szülők **kölcsönösen alkalmazkodjanak** egymáshoz,
- **kapcsolatuk** - változatos közös tevékenységekkel is - **legyen folyamatos**,
- az óvodapedagógusok **minden egyes családdal** külön is működjenek együtt, keresve a kapcsolatépítés hatékony módszereit.

A **kapcsolattartás módjai** helyileg nagy eltéréseket mutatnak. Főbb formái azonban már jól kialakultak s működnek az óvodában.

Az óvodai nevelés akkor képes csak céljait elérni, ha a családdal együtt kölcsönös bizalommal és tisztelettel nevel és segíti a szülőket abban, hogy az óvodában már jól megalapozott fejlesztési eljárásokat a családi ház átvegye, folytathassa. Ehhez azonban a legfontosabb kiindulási feltétel, hogy az **óvodapedagógusok** ismerjék és **tartsák tiszteletben** a szülőket nevelési eljárásaik finomításában.

A helyes viselkedés feladatai

Az óvodai nevelés alapvető feladata, hogy a kisgyermek számára közvetítse, megalapozza és kialakítsa a **kapcsolattartás** alapvető, **normatív szabályait**, a kívánt viselkedési módokat.

Mivel a gyermek boldogulása a felnőtthez való viszonyában és kortárs kapcsolataiban érvényesülő viselkedésétől alapvetően függ, ezért az óvoda akkor nevel hatékonyan, ha a viselkedés kialakítását **alapvető célnak** tekinti. Világosan behatárolja az együttélés szokásait, normáit, elősegíti az ahhoz való alkalmazkodást, a szoktatást példamutatással, a követelmények következetes betartásával, miközben a gyermekek egyéni akarati tulajdonságait, az egészséges önérvényesítést figyelembe veszi, tiszteletben tartja.

E célok megvalósulása a nevelőtől az egyéni bánásmód széles körű alkalmazását kívánja meg.

A viselkedés érvényesítendő módjai az óvodában a következők:

- A **bizalom** a felnőtt-gyermek, gyermek-felnőtt s gyermek-gyermek kapcsolatban. Alapja, feltétele minden emberi együttlétnek. Komfortérzés kialakításában, fokozásában meghatározó jelentőségű.
- A **szerepetteljes magatartás** meleg, barátságos, biztonságot sugárzó légkört biztosít a csoport minden tagja számára. Az óvodapedagógus segítse a gyermeket érzelmei megjelenítésében, mutasson erre ő maga is követésre méltó példát.
- A **tiszteletadás** minden gyermek számára alapvető követelmény. Viselkedésbeli megnyilvánulásai nemcsak verbális, hanem kommunikációs helyzetekben is követelményt

jelentenek a csoport minden tagja számára, vagyis tisztelet a felnőtt családtagokkal, az óvoda dolgozóival, vendégekkel és a csoporttársakkal szemben.

- Az együttélés fontos követelménye, a jó csoportlégkör megalapozója a tagok egymás iránt érzett s kinyilvánított **megbecsülése**. A gyermekek figyeljenek a felnőttek és társaik produktumaira, munkájára és vigyázzanak "alkotásaira".
- Játékban, egyéb tevékenységekkor gyakorolják a **tapintatos viselkedést**. Vigasztalják szomorú, bánatos társaikat stb.
- A csoport együttélésének alapvető érzelmi színeket ad a **figyelmesség** gyakorlása. A gyermekek éljék át és válják szokássá a mások számára szerzett öröm (például ajándékkészítés, meglepetés, jó cselekedet stb.).
- Az óvodában számtalan lehetőség kínálkozik a **segítségnyújtás** gyakorlására. Az óvodapedagógus segítse elő, hogy az önkiszolgálásban ügyesebb gyermekek segítsenek az arra rászorulóknak. A segítségnyújtás formái szimpátia alapján idősebb s kisebb gyermekek páros kapcsolatának - tartós formáinak - szervezésével is elősegíthetők.
- A gyermekek a csoportban sokszor kerülnek olyan helyzetbe, hogy vágyaikat, elképzeléseiket azonnal, rögtön csak a pajtásaik sérelmére érvényesíthetik. Ezért fontos feladat, hogy megtanulják türelmesen kivárni a kellő pillanatot. A **türelem** a kisgyermek számára nem jelent lemondást, csak a kívánt tevékenység késleltetését.
- Az **önfegyelem** azonban már kompromisszumot, lemondást is jelent. A gyermeket hozzásegíti ahhoz, hogy egyéni céljait a csoportnormákhoz alkalmazkodva valósítsa meg, ha kell, rendezze az elképzeléseit, vagy összeférhetetlenség esetén álljon el, mondjon le eredeti szándékáról. Az önfegyelem kialakítása türelmes, tapintatos nevelői magatartást igényel, amely a gyermekek sajátosságainak egyéni eltéréseihez igazodik.
- Az óvodai élet gazdag tevékenységrendszer, a társak teljesítményszintje természetes közege annak, hogy az egyén több dimenzióban is szembesüljön saját képességeivel. Minél jobban alakul önértékelése, annál fontosabb számára a **kudarctűrés** képessége. Általa lehetővé válik az értelmes "belátás" és a viszálykodásmentes csoporttársi együttműködés.
- Az óvodai nevelésben a viselkedés normáinak belsővé válása cél és kiemelt jelentőségű eredmény is. Az 5-6-7 éves életkor táján ennek szép példáját látjuk, amikor a gyermekek között kirobbanó konfliktus következtében az alku, a megegyezés eredményeként közös megoldás születik.

A **konfliktusok** kezelése csak személyes tapasztalat útján alakul, így a felnőtt vigyázzon arra, hogy korai beavatkozásával ne gátolja a gyermekek egyéni, önálló rendezési, megoldási törekvéseit.

Az óvodapedagógus beavatkozása ugyanis könnyen válik újabb konfliktus forrásává, mivel a hatalmi pozícióból történő intézkedésnek mindig vannak nyertesei és vesztesei. Míg a gyermekek egymás közötti egyezsége, a probléma valamilyen szintű megoldása alku alapján jön létre, tehát belátáson is alapul.

8.2. Kapcsolatok külső intézményekkel

Az óvoda külső kapcsolatait környezeti adottságok határozzák meg.

A hagyományos kapcsolatokon túlmenően itt kibővül a lehetőség az uszodával, műfüves sprot pályával, azok szakembereivel.

Rendszeresen szervezünk kulturális eseményeket, ahol a gyerekek színházi vagy koncert élményével gazdagodnak.

Kapcsolatot tartunk a Nevelési Tanácsadóval valamint a Gyermekjóléti Szolgálattal.

9. AZ ÓVODÁBA ÉS ISKOLÁBA LÉPÉS FELTÉTELEI

9.1. Az óvodába lépés feltételei

- A gyermekek felvételét a mindenkori tanügyi - igazgatási feladatoknak megfelelően végezzük, az óvodavezető dönt a felvételtől, egyeztetve a fenntartóval.
- Három illetve két és fél éves kortól az óvodai férőhelyek függvényében.
- Korának megfelelő önállóság.
- Kommunikációs készség kialakulása.

9.2. Az iskolába lépés feltételei:

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére, hat - hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá érik.

9.3. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

Testi érettség:

- megfelelő testi fejlettség és egészségi állapot,
- súly, magasság,
- mozgásszervek, idegrendszer, érzékszervek épsége,
- a beszéd érthetősége,
- megfelelő egészségi állapot,
- teherbíró képesség,
- az izmok kellő fejlettsége,
- finommotorikája megfelelő fejlettségű,
- mozgását, viselkedését, testi szükségleteit szándékosan irányítani tudja.

Szociális érettség összetevői:

- szociális érzékenység: annak igénye, hogy másokkal kapcsolatba lépjen, a kapcsolat megteremtésének képessége. Együttműködési képesség, gyermek - gyermekkel, gyermek - felnőttel.
- a közösség igénye és az abba való beilleszkedés készsége,
- szabálytudat kialakulása,
- a felnőtt irányításának elfogadása,
- a közösségért végzett munka igényének kialakulása,

- testséma kialakulása,
- érzelmi kiegyensúlyozottság,
- teljesítményen keresztül történő önértékelés, önállóság,
- vizuális és akusztikus differenciálásra képesség,
- feladattudat, feladattartás, önálló helyzet és feladat megoldásra való képesség,
- növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és az átvitele fejlett,
- fejlett a szándékos, folyamatos figyelem, szándékos megőrzés, szándékos felidézés,
- érzékelés, észlelés differenciált,
- téri észlelése és tájékozódása megfelelő.

Értelmi fejlettség:

- elemi, fogalmi gondolkodás kialakulása,
- anyanyelvi fejlettsége megfelelő,
- beszédfigyelme kialakult,
- időrendiség felismerésére képes
- ok - okozati összefüggések megértése.

A gyermekek iskolai felvételéről az óvodai szakvélemény, esetenként a Nevelési Tanácsadó, szakértői bizottságok javaslata alapján az óvodavezető dönt.

10. A PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES, A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ ESZKÖZÖK, FELSZERELÉSEK JEGYZÉKE

Célunk a Pedagógia Programunk megvalósításához a tárgyi, környezeti feltételek megfelelőségének elérése.

Feladatunk:

- Korszerű, az európai normáknak megfelelő minőségű eszközök beszerzése,
- a játék és egyéb fejlesztő eszközök kiválasztásánál a tudatos, életkornak megfelelő képességfejlesztés érvényesítése,
- a neveléshez szükséges kötelező eszközök beszerzése a sérülés típusának megfelelően,
- az elhasznált eszközök, berendezési tárgyak folyamatos cseréje, baleset és munkavédelmi szempontból havonkénti felülvizsgálata.

A programunk megvalósításához szükséges tárgyi erőforrások biztosításában, beszerzésében a következő alapelveket érvényesítjük:

- az eszközök feleljenek meg a minőségügyi szabványnak,
- a gyermekbútorok alkalmazkodjanak a gyermekek testméretéhez,

- a játékeszközök beszerzésénél elsődleges szempont a minőség, a balesetmentes környezeti tényezők biztosítása.

Az Almafa Óvoda rendelkezik a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 2. sz.(1) mellékletében meghatározott minimális eszköz és felszerelésjegyzékben előírtakkal. Ez alól kivételt képez az integrációs nevelés tárgyi szükségleteinek folyamatos fejlesztése a sérülésnek megfelelően. Az eszközök karbantartása, folyamatos elhasználódás következtében pótlása állandó feladatunk.

A pedagógiai program nyilvánossága, szülők tájékoztatása:

A pedagógiai program nyilvános. Annak érdekében, hogy a szülők a pedagógiai programot szabadon megtekinthessék, az intézmény vezetője gondoskodik arról, hogy a Pedagógiai Program:

- papír alapú példányai közül egy példány az óvodapedagógusok részére átadásra kerüljön, akik a szülők részére a szülői értekezletek alkalmával biztosítják a pedagógiai programba való betekintést,
- elektronikus úton is elérhető legyen az intézmény honlapján.

A pedagógiai program módosításának lehetséges indokai:

- törvényi változás
- szervezeti átalakítás,
- egyéb érdekegyeztető fórum módosító javaslata.
- a program bevalását figyelemmel kíséző ellenőrzést, értékelést követő módosítási javaslat esetén

A programmódosítás előterjesztésének előírásai:

- írásbeli előterjesztés az Óvoda vezetőjének
- írásbeli előterjesztés a nevelőtestületnek
- szóbeli nevelőtestületi előterjesztés, véleménykérés, döntés az elfogadásáról.

Abban az esetben hívunk össze a program módosításával kapcsolatos nevelőtestületi értekezletet, ha a nevelőtestületi érdekegyeztető fórum, valamint a szülők közösségét képviselő fórum előterjesztésében a módosítást a tagok legalább 50%-a plusz 1 fő kéri.

PEDAGÓGIAI PROGRAMUNK SZABÁLYOZÓI

1. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. Törvény
2. 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
3. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI- rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról.
4. 32/2012. (X. 8.) EMMI- rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
5. 20/2012. (VII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról.
6. 26/1997.(IX.3.) NM rendelet az iskola egészségügyi ellátásról.
7. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve, és a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának irányelve 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet.
8. Gyermeki Jogok Egyezménye 1991. évi LXIV. Törvény
9. Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról 1997. évi XXXI. törvény
10. Az Almafa Óvoda Alapító okirata
11. Az Almafa Óvoda SZMSZ
12. A Játék-Mozgás-Kommunikáció Óvodai Program

Érvényességi nyilatkozat

Az Almafa Óvoda a 2013. évben készült Pedagógiai Programjának érvényességi ideje a nevelőtestület határozata alapján három év.

Hatályba lépés ideje: 2013. szeptember 1.

Felülvizsgálatra vagy időközi módosításra abban az esetben kerül sor, ha a feltételrendszerben változás történik, vagy törvényi-jogszabályi változás indokolja.

A módosítást kezdeményezheti az intézményvezető, a nevelőtestület, érdekképviselői szervezet.

A nevelési programot szakértő véleményezi. Az esetlegesen módosított Pedagógiai program a Szülői Szervezet véleményezésével, a nevelőtestület elfogadásával, a fenntartó jóváhagyásával válik törvényessé.

..... ph.

a Fenntartó képviselője

.....

a Nevelőtestület képviselője

Közzététel helye

Az Almafa Óvoda Pedagógiai Programjának, valamint a Szervezeti és Működési Szabályzatának nyomtatott formája megtalálható 2013. szeptember 1-től a Fenntartó székhelyén, valamint az Almafa Óvodában.

Elektronikus formában megtalálható az óvoda honlapján.

A fentieket a Fenntartó jóváhagyja és elfogadja:

..... ph.

A Fenntartó képviselője

Pomáz, 2013. augusztus 24.

Legitimációs záradék

Az Almafa Óvoda Nevelőtestülete 2013. augusztus 24-dikén megismerte az óvoda *Pedagógiai Programját, valamint Szervezeti és Működési Szabályzatát*, melyet 100%-os igen szavazattal elfogad 2013. szeptember 1-i hatállyal.

Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselői az alábbiakban hitelesítő aláírásukkal tanúsítják.

..... az óvodavezető

.....
a nevelőtestület részéről

Pomáz, 2013. augusztus 24.

A Szülői Szervezet elfogadó nyilatkozata

Az Almafa Óvoda Szülői Szervezete (SZMK) az óvoda Szervezeti és Működési Szabályzatában foglaltakkal egyetértésben elfogadja 2013. szeptember 1-dikei hatállyal.

.....
a Szülői Szervezet képviselője

Pomáz, 2013. augusztus 24.

A fentieket a Fenntartó véleményezése után jóváhagyja és elfogadja.

..... ph.
A Fenntartó képviselője

Pomáz, 2013. augusztus 24.